

3434

UCHWAŁA Nr XXII/322/2008 RADY MIEJSKIEJ W ŚRODZIE WIELKOPOLSKIEJ

z dnia 27 października 2008 r.

**w sprawie zwolnienia z opłaty stałej od wniosku za wpis do ewidencji działalności gospodarczej
oraz za zmianę we wpisie do ewidencji działalności gospodarczej**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 8 i art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142 poz. 1591 ze zmianami) oraz art. 7a ust. 3 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. Nr 101, poz. 1178 ze zmianami) Rada Miejska w Środzie Wielkopolskiej uchwala, co następuje:

§1. Zwalnia się z opłaty stałej wnioski o wpis do ewidencji działalności gospodarczej składane przez:

- 1) osoby zamieszkałe na terenie gminy Środa Wielkopolska, które w okresie ostatnich trzech lat, nie dokonywały wpisu do ewidencji działalności gospodarczej, prowadzonej przez Urząd Miejski w Środzie Wielkopolskiej.
- 2) osoby bezrobotne z terenu gminy Środa Wielkopolska w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instrumentach rynku pracy

§2. Podstawą zwolnienia z opłat w odniesieniu do osób bezrobotnych jest przedłożenie do wniosku aktualnego, tj. wystawionego nie wcześniej niż 30 dni przed złożeniem wniosku - zaświadczenia z Powiatowego Urzędu Pracy o spełnieniu warunków do uznania za bezrobotnego zgodnie z definicją zawartą w art. 2 ust. 1 ustawy powołanej w§1.

§3. Zwolnienie z opłat stałych za wnioski o wpis do ewidencji działalności gospodarczej obowiązuje wyłącznie w stosunku do pierwszego wpisu.

§5. Zwalnia się z opłaty stałej wnioski za zmianę we wpisie do ewidencji działalności gospodarczej spowodowane zmianami nazw ulic i numeracji nieruchomości wprowadzonymi na podstawie uchwał Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej.

§6. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Środa Wielkopolska.

§7. Traci moc Uchwała Nr XXVIII/400/2002 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 24 czerwca 2002 r. w sprawie zwolnienia z opłaty stałej z zmianę wpisu w ewidencji działalności gospodarczej i Uchwała Nr XXII/312/2004 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 30 grudnia 2004 r. w sprawie zwolnienia z opłaty stałej od wniosku za wpis do ewidencji działalności gospodarczej.

§8. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2009 r.

Przewodniczący
Rady Miejskiej
(-) mgr Tomasz Pawlicki

3435

UCHWAŁA Nr XXII/324/2008 RADY MIEJSKIEJ W ŚRODZIE WIELKOPOLSKIEJ

z dnia 27 października 2008 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2008-2011

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity: Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zmianami), art. 87 ust. 3,4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 ze zmianami) Rada Miejska w Środzie Wielkopolskiej uchwala co następuje:

§1. Przyjąć Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2008-2011 stanowiący załącznik do uchwały.

§2. Powierzyć wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Środa Wielkopolska.

§3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady Miejskiej
(-) mgr Tomasz Pawlicki

Załącznik
do Uchwały Nr XXII/324/2008
Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej
z dnia 27 października 2008 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY ŚRODA WLKP na lata 2008 – 2011

1. WSTĘP

1.1. Postanowienia ogólne

Ilekoć w niniejszym programie jest mowa o:

- a) ustawie – rozumie się przez to ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zmianami)
- b) gminnym programie – rozumie się przez to Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Środa Wielkopolska na lata 2008 – 2011
- c) gminie – rozumie się przez to Gminę Środa Wielkopolska
- d) Konserwatorze – rozumie się przez to Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu
- e) Planie Zagospodarowania – rozumie się przez to Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego z 2001 r.
- f) Plan Rozwoju – rozumie się przez to Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Średzkiego 2008-2015
- g) Strategii – rozumie się przez to Strategię Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020 z października 2005 r.
- h) Studium – rozumie się przez to studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Środa Wielkopolska

1.2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Celem opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest poprawa stanu zachowania gminnego środowiska kulturowego oraz uświadamianie potrzeb i zasad ochrony tegoż środowiska wśród mieszkańców gminy. Środkiem realizacji tych założeń jest ustalenie w programie uwarunkowań, dotyczących zasad organizacji działań ochronnych w stosunku do zabytków z terenu gminy a szerzej do środowiska kulturowego oraz działań edukacyjnych i wychowawczych wobec społeczności gminy, w szczególności poprzez:

- a) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy,
- b) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- c) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- d) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego i podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych,

turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,

- e) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,
- f) inicjowanie i wspieranie działań edukacyjnych, informacyjnych, turystycznych i innych mających na celu propagowanie znajomości zabytków i opieki nad zabytkami.
- g) zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami gminy Środa Wlkp., w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego i figurujących w ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

1.3. Podstawa prawa opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami

W tezach do krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zapowiadane jest tworzenie warunków prawnych do odpowiedzialnego kreowania i realizowania ochrony dziedzictwa kulturowego przez samorządy terytorialne jak również podjęcie inicjatywy legislacyjnej dla uwzględnienia interesów ochrony zabytków w całym ustawodawstwie (w tym stworzenia warunków prawnych do nowego systemu finansowania ochrony i opieki nad zabytkami).

Konstytucja R.P. z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz.483)

Zgodnie z art. 5: „Rzeczpospolita Polska strzeże (...) dziedzictwa narodowego”. Rozumiejąc zabytki jako wspólne dobro narodowe, art. 82 konstytucji mówi: „obowiązkiem obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r., Nr 142, poz.1591 z późn. zmianami).

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy, do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m.in. ładu przestrzennego, kultury (w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury) oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 z późn. zmianami).

Ustawa, w zakresie ochrony zabytków, nakłada na gminę następujące obowiązki i uprawnienia:

- a) prawo utworzenia (po uprzednim zasięgnięciu opinii Konserwatora) parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji (art. 16 ust. 1)

- b) obowiązek uwzględniania w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków nieruchomości i ich otoczenia oraz ustaleń programu. Studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez Konserwatora (art. 18, art. 19 i art. 20)
- c) obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4)
- d) przyjmowanie zawiadomień o znalezieniu w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem i zawiadamianie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 32 ust. 1 pkt 3 i ust. 2)
- e) przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i zawiadamianie o tym fakcie właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33 ust. 1 i ust. 2)
- f) sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna (art. 71 ust. 1 i 2)
- g) prawo udzielania przez organ stanowiący gminy, w trybie określonym przepisami odrębnymi, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 81)
- h) sporządzanie przez Burmistrza Miasta i przyjmowanie przez Radę Miejską na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust. 1, ust. 2 ust. 3 i ust. 4). Co dwa lata Burmistrz Miasta sporządza i przedstawia Radzie Miejskiej sprawozdanie z realizacji programu (art. 87 ust. 5).
- i) gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje Rada Miejska po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków
- j) gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku Urzędowym (art. 87)

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 r.

Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego zakłada, że przestrzeń województwa jest jednym z głównych czynników kształtujących konkurencyjność Wielkopolski. Zasadnicze znaczenie mają dwie kwestie: stan wyposażenia przestrzeni oraz panujący w niej ład.

Biorąc pod uwagę uwzględnianie w gminnym programie krajobraz kulturowy i dziedzictwo archeologiczne, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej, warto zauważyć, że troską o tożsamość regionalną jest również pielęgnowanie więzi emocjonalnych z regionem oraz podnoszenie poziomu wiedzy mieszkańców, zwłaszcza młodego pokolenia, o przeszłości i teraźniejszości regionu – czego elementem jest również troska o dobry stan obiektów na terenie gminy wpisanych do rejestru zabytków.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w części „Uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z wartości kulturowych” stworzone przez zespół autorski: Krzysztof Wiza, Anna Zielińska, Małgorzata Czerniak, Lidia Modrzyńska, Janina Łyszczak, Zenon Sprada, Halina Juszcak-Kościelska w 2001 roku.

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTURALNEGO

2.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa:

2.1.1. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego.

„Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020” została opracowana przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, i przyjęta przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego w dniu 19 grudnia 2005 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa wielkopolskiego i stanowi podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, przez co ma bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę krajobrazu kulturowego.

Celem głównym „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego” jest:

- a) Wzrost znaczenia i zachowania dziedzictwa kulturowego - „dziedzictwo kulturowe w rozwoju Wielkopolski pełni kilka funkcji. Jest ono czynnikiem integracji społecznej, stanowi instrument promocji regionu oraz przyczynia się do rozwoju gospodarczego, gdyż może być bazą dla turystyki i usług kulturalnych. Szczególnie ważnym elementem tego dziedzictwa jest wielkopolska kultura przedsiębiorczości.
- b) Poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców - ma być on realizowany przy pomocy celów strategicznych i operacyjnych. Największe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego ma cel strategiczny,
- c) Dostosowanie przestrzeni do wyzwań XXI wieku, który osiągnięty będzie przez realizację celów operacyjnych, w tym celu operacyjnego,

Cel ten realizowany będzie przede wszystkim poprzez:

- ochronę dorobku kulturowego
- inwestycje w instytucje kultury
- wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu
- promocje aktywności kulturalnej mieszkańców.”

2.1.2. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr XLII/628/2001 w dniu 26 listopada 2001 r.

Nie ma rangi prawa miejscowego, jest jednak wiążący, ponieważ:

- jego ustalenia muszą być uwzględnione w uchwalanych przez organy samorządu terytorialnego studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, z którymi z kolei musi być spójny każdy opracowany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- w planie zapisane zostają wszystkie zadania rządowe i samorządu województwa służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych ze wskazaniem obszarów, na których przewiduje się realizację tych zadań.

Podstawowym celem planu jest harmonijny i zrównoważony rozwój obszaru całego województwa. Pojęcie „zrównoważony rozwój” łączy w sobie: ład społeczny, ład ekonomiczny, ład ekologiczny oraz najbardziej podkreślony ład przestrzenny wyrażający się dążeniem do harmonijności, uporządkowania i proporcjonalności wszystkich elementów środowiska człowieka.

Plan uznaje, że podstawową zasadą pozwalającą na zachowanie dóbr kultury dla przyszłych pokoleń jest bezwzględne przestrzeganie obowiązującego w tym zakresie prawa. Ochrona dziedzictwa kulturowego powinna być realizowana poprzez właściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej. Plan podkreśla, że elementy naturalne i kulturowe w krajobrazie mogą pozytywnie stymulować inne dziedziny życia jednakże pod warunkiem m.in. właściwego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez dostosowanie funkcji obiektów dla turystyki, przez dbałość o stan techniczny i estetykę zabytków i otoczenia.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego przyjęto, że:

- należy przestrzegać wytycznych konserwatorskich w zakresie nie tylko poszczególnych obiektów objętych ochroną, ale również zasad zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych;
- ścisłej ochronie konserwatorskiej powinny podlegać tereny, na których zachowały się zespoły przestrzenne wpisane do rejestru zabytków. Celem takich działań jest zachowanie ich historycznego charakteru oraz zapewnienie ochrony i rewitalizacji;
- należy chronić historyczne układy ruralistyczne oraz zespoły sakralne, pałacowo – parkowe, folwarki, zabytkowe budynki mieszkalne, gospodarcze, szkoły, wiatraki, młyny, gorzelnie i inne elementy specyficzne dla architektury wiejskiej np.: krzyże, kapliczki;
- należy „odkryć” lokalną architekturę wiejską i zapewnić możliwość wprowadzenia tradycyjnych gabarytów, form dachów, detali i rozwiązań materiałowych do obiektów o współczesnych standardach;
- chronić krajobraz, a w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i kulturowych wykluczyć realizację obiektów, które charakterem kolidują z otoczeniem;

- szanować kształtowaną tradycyjnie różnorodność form osadnictwa wiejskiego;
- wydobyć w układzie przestrzennym elementy kompozycji urbanistycznej: dominant przestrzennych, osi widokowych, ekspozycji, dolin, skarp, charakterystycznych form terenowych, grup zieleni, alei.

3. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY ŚRODA WIELKOPOLSKA

Gmina Środa Wielkopolska położona jest w centrum Wielkopolski, w północno - wschodniej części powiatu średzkiego i zajmuje obszar o powierzchni 207,1 km². Miasto Środa Wlkp. jest siedzibą władz powiatowych obejmujących gminy: Dominowo, Krzykosy, Nowe Miasto n. Wartą, Środa Wlkp. i Zaniemyśl o łącznym obszarze 623,2 km² i 54,6 tys. mieszkańców.

Gmina Środa Wlkp. położona jest niemal w całości na rozległej Równinie Wrzesińskiej płaskiej, prawie bezżeźiernej, z niewielkimi powierzchniami leśnymi. Część południową gminy stanowi fragment Pradoliny Warszawsko-Odrzańskiej; jest to terasa środkowa (wydmowa) odcinka pradolinowego. Równinny krajobraz gminy przecięty jest dolinami rzek: Moskawy - prawobrzeżnego dopływu Warty oraz Strugi Średzkiej, Miłostawki i Wielkiego Rowu - dopływami Moskawy. Teren gminy ma zdecydowanie rolniczy charakter, występuje tu niewielka ilość lasów. Miasto Środa Wlkp. jest położone po wschodniej stronie trasy Poznań – Katowice, nad rzeką Moskawą.

Pierwsze wzmianki o miejscowościach z obszaru obecnej gminy pochodzą z roku 1170, kiedy to wymieniona została w źródłach historycznych nazwa wsi Koszuty. Środa była grodem książęcym, wspomnianym w źródłach historycznych w 1231 r., bowiem w tym r. zmarł tu książę Władysław Laskonogi. W roku 1233 Środa należała do Henryka Brodatego, później do Bolesława Pobożnego. W roku 1331 Krzyżacy spalili tę osadę, a także Winną Górę i inne wsie biskupie. Po otrzymaniu praw miejskich około 1370 r. miasto szybko się rozwijało. Tu odbywały się sejmiki szlacheckie dla województwa poznańskiego i kaliskiego, tu też organizowane były różne wielkopolskie konferencje.

Układ urbanistyczny miasta kształtował się od XIII do XIX w. Czytelne do dziś w rozplanowaniu miejscowości średniowieczne miasto, z dużym kwadratowym rynkiem pośrodku i położoną w pobliżu piętnastowieczną kolegiatą otoczone było systemem obwarowań, po których pozostał kolista układ ulic Dolnej, Limanowskiego, Wałowej oraz planty przy ul. Kościuszki i ks. Kegla. Wokół miasta średniowiecznego powstała zabudowa nowożytna, głównie dziewiętnastowieczna.

Strefa ochrony konserwatorskiej zabytkowego układu urbanistycznego miasta, założona w planie zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy, obejmuje zarówno zarys miasta średniowiecznego, jak i miasto dziewiętnastowieczne wraz z powstałą na peryferiach miasta zabudową przemysłową z przełomu XIX i XX w. (rzeźnia, młeczarnia, wodociągi miejskie, cukrownia). Ochroną konserwatorską objęte były nie tylko obiekty szczególnie cenne, wpisane do rejestru zabytków, jak kolegiata, ratusz, domki senatorskie przy rynku,

kościół poewangelicki, ale również budynki sprzed 1945 r., ujęte w ewidencji konserwatorskiej, stanowiące niemal 90% zabudowy znajdującej się na terenie wspomnianej wyżej strefy. Obecnie układ urbanistyczny miasta Środy Wielkopolskiej jest wpisany do rejestru zabytków pod nr 247/Wlkp/A decyzją Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu, z dnia 6 września 2005 r.

Zabudowa miasta, składa się głównie z kamienic o wielkości i formach typowych dla architektury XIX i 1 połowy XX wieku oraz budynków użyteczności publicznej (ratusz, starostwo, sąd, poczta, szkoła powszechna, szkoła katolicka, li-

ceum), a także dwóch kościołów. Większość budynków mieszkalnych zbudowanych w końcu XIX wieku oraz w XX w. jest w zadowalającym stanie technicznym, prowadzone są w nich bieżące naprawy i remonty. W najgorszej sytuacji są budynki powstałe w 1 – 3 ćw. XIX w., parterowe, nakryte dwuspadowymi dachami, typowe dla małomiasteczkowej architektury. Wykazują one duże zużycie elementów konstrukcyjnych, będące po części brakiem prowadzenia bieżących napraw i remontów, a także stosowaniem ubogich technologii i materiałów z czasu budowy.

ZASOBY ZABYTKÓW W GMINIE

TYP OBIEKTU		MUROWANY	DREWNIANY	W TYM WPISANY DO REJESTRU
1. UKŁADY URBANISTYCZNE ilość	2	x	x	1
2. UKŁADY RURALISTYCZNE ilość	x	x	x	x
3. ZABUDOWA MIESZKALNA		528	52	6
4. OBIEKTY SAKRALNE		20	4	
a) kościoły romańskie				
b) kościoły gotyckie				
c) kościoły nowożytny XVI – XVIII w.		3	2	4
d) kościoły XIX w. – 1945r.		2	1	1
e) klasztory		1		1
f) synagogi, bożnice		1		
g) kaplice, dzwonnice, bramy, ogrodzenia inne		13	1	3
5. BUDOWNICTWO OBRONNE				
a) zamki i ich relikty				
b) miejskie mury obronne				
c) fortyfikacje nowożytny i późniejsze				
6. OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ		28		
a) ratusze		1		
b) budynki adm. publ., sądy, banki, poczty		5		
c) szkoły		10		
d) leśniczówki i gajówki		1		
e) karczmy i zajazdy		1		
f) inne		10		4
7. OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I GOSPODARCZE				
a) zakłady przemysłowe				
b) dworce kolejowe z zespołami bud.		3		1
c) spichrze, magazyny, stodoły				
d) młyny		3		
e) gorzelnie i browary		1		
f) młeczarnie		1		
g) kuźnie				
h) wiatraki			2	2
i) wieże ciśnień		1		
j) inne		4		
8. PAŁACE I DWORY		8		5
9. ZESPOŁY FOLWARCZNE		8		2
a) stodoły		10		1
b) spichrze		7		2
c) obory		17		4
d) stajnie		9		2
e) chlewnie		4		
f) owczarnie		2		1
g) kuźnie		7		1
h) wagi				

i) inne magazyny		1		
j) gorzelnie i browary		3		1
k) inne		10		2
10. BUDOWNICTWO WIEJSKIE (w zagrodach)				
a) stodoły		1	2	
b) obory				
c) chlewnie				
d) stajnie				
e) inwentarskie				
f) inne				
11. PARKI	ilość	25	x	x
a) altany, lodownie, inne elem. mątej arch.		1		1
b) bramy i ogrodzenia		2		2
12. CMENTARZE				
ilość 12		-	-	1
a) rzymsko-katolickie		9	x	x
b) ewangelickie		2	x	x
c) prawosławne		-	x	x
d) żydowskie		1	x	x
e) inne		-	x	x
13. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE				
ilość				
a) grodziska		3	x	x
b) osady		709	x	x
c) cmentarzyska		64	x	x
d) inne		15	x	x
14. INNE				

Źródło: Raport o stanie zabytków w gminie Środa Wlkp. (lipiec 2004 r.) uaktualniony.

- dwór
- park

3.1. Obiekty zabytkowe nieruchome wpisane do rejestru zabytków

Babin

- park dworski, poł. XIX, nr rej.: 1761/A z 16 maja 1977 r.

Brodowo

- park, 1880-90, nr rej.: 1762/A z 16 maja 1977 r.

Chudzice

- park, XIX, nr rej.: 1783/A z 14 lutego 1979 r.

Chwałkowo

- park, k. XIX, nr rej.: 1828/A z 20 lutego 1981 r.

Dębicz

- pałac, ok. poł. XIX, nr rej.: 2261/A z 22 lutego 1993 r.

Jarostawiec

- zespół dworski, 2 poł. XIX, nr rej.: 2349/A z 30 marca 1995 r.:

Koszuty

- zespół dworski, XVIII, XIX:
- dwór, nr rej.: 2471/A z 3 września 1935 r.
- park, nr rej.: 1829/A z 20 lutego 1981 r.
- kościół p.w. św. Katarzyny i Najświętszego Serca Jezusowego, 1926-1930, nr rej.: 153/Wlkp/A z 21 stycznia 2004 r.
- cmentarz przykościelny, nr rej.: j.w.
- dwa wiatraki koźlaki (nr I i II) wraz z otoczeniem, I – poł. XVIII; II – 1755, nr rej.: 149/1-3/Wlkp/A z 17 grudnia 2003 r.
- wiatrak koźlak nr III przeniesiony z Jarostawca, gm. Środa Wlkp, 1783, nr rej.: 805/A z 12 grudnia 1969 r. i 149/1-3/Wlkp/A z 17 grudnia 2003 r.

Mączniki

- kościół p.w. św. Wawrzyńca, drewn., nr rej.: 2438/A z 22 grudnia 1932 r.

Nadziejów

- park, pocz. XX, nr rej.: 1830/A z 20 lutego 1981 r.

Nietrzanowo

- zespół kościoła par. p.w. Wszystkich Świętych, nr rej.: 174/Wlkp/A z 31 maja 2004 r.
- kościół, 1664-1666, 1887, 1898-1901
- cmentarz przykościelny
- ogrodzenie z dwoma bramami i furtką

Pętkowo

- park, nr rej.: 1788/A z 27 czerwca 1980 r.

Pierzchno

- park, nr rej.: 1831/A z 20 lutego 1981 r.

Pławce

- park, nr rej.: 1760/A z 16 maja 1977 r.

Połażejewo

- zespół pałacowy, 2 poł. XIX:
- pałac, nr rej.: 2090/A z 30 maja 1986 r.
- park, nr rej.: 23/A z 7 kwietnia 2000 r.

Słupia Wielka

- zespół pałacowy, 2 poł. XIX, nr rej.: 1536/A z 2 lipca 1974 r.:
- pałac
- park

Strzeszki

- park, 1932, nr rej.: 1791/A z 27 czerwca 1980 r.

Szlachcin

- zespół pałacowy, XIX-XX, nr rej.: 1537/A z 2 lipca 1974 r.:
- pałac
- park

Środa Wielkopolska

- historyczny układ urbanistyczny miasta, nr rej.: 247/Wlkp/A z 6 września 2005 r.
- kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP, 1423, XVI-XVII, XIX, nr rej.: 2444/A z 22 grudnia 1932 r.

- pozostałości kościoła dominikanów (mury nawy), ul. Mała Klasztorna 3, nr rej.: 815/A z 1969 r.

- plebania, ul. Jażdżewskiego 3, pocz. XIX, nr rej.: 820/A z 3 lutego 1970 r.

- kościół ewangelicki, ob. rzym.-kat. p.w. Najśw. Serca Pana Jezusa, ul. Wiosny Ludów, 1883-88, nr rej.: 2594/A z 10 czerwca 1996 r.

- cmentarz rzym.-kat., ul. Daszyńskiego / Nekielska, 1792, nr rej.: 2652/A z 1 września 1998 r.

- kaplica, 1913-16, nr rej.: j.w.

- ogrodzenie (mur.-met.) z bramami, nr rej.: j.w.

- ratusz, pl. Zamkowy 1, poł. XIX, nr rej.: 1017/A z 11 marca 1970 r.

- dom, ul. Dąbrowskiego 2, 1800, nr rej.: 806/A z 12 grudnia 1969 r.

- dom, ul. Dąbrowskiego 12, pocz. XIX, nr rej.: 807/A z 12 grudnia 1967 r.

- dom, ul. Dąbrowskiego 20, 1 poł. XIX, nr rej.: 811/A z 26 stycznia 1970 r.

- dom, ul. Kilińskiego 7, 1833, nr rej.: 816/A z 26 stycznia 1970 r.

- dom, ul. Kilińskiego 13, poł. XIX, nr rej.: 817/A z 3 lutego 1970 r.

- dom, ul. Kolegiacka 4, poł. XIX, nr rej.: 823/A z 3 lutego 1970 r.

- dom, ul. Krótka 5, nr rej.: 818/A z 3 lutego 1970 r.

- willa, ul. Niedziałkowskiego 32, 1870-80, nr rej.: 2300/A z 6 kwietnia 1994 r.

- dom, Stary Rynek 9, 1 poł. XIX, nr rej.: 821/A z 3 lutego 1970 r.

- dom, Stary Rynek 13, szach., XVIII, nr rej.: 814/A z 26 stycznia 1970 r.

- dom, Stary Rynek 14, XVIII, nr rej.: 813/A z 26 stycznia 1970 r.

- dom, Stary Rynek 15, szach., XVIII, XIX/XX, nr rej.: 812/A z 26 stycznia 1970 r.

- dom, ul. Szamarzewskiego 20, 1 poł. XIX, nr rej.: 1085/A z 27 kwietnia 1970 r.

- wodociągowa wieża ciśnień, 1910-1911, nr rej.: 2006/A z 28 czerwca 1985 r.

Środa Wielkopolska - Żrenica

- zespół dworski, ul. Harcerska 22, 2 poł. XIX, nr rej.: 2098/A z 10 września 1986 r.:

- budynek „Klasztorówka”

- stajnia

- park, nr rej.: 1758/A z 16 maja 1977 r.

Trzebiślawki

- dwór (nr 11), 1909, nr rej.: 2140/A z 1 grudnia 1987 r.

Ulejno

- zespół dworsko-folwarczny, poł. XIX, nr rej.: 77/Wlkp/A z 7 lutego 2002r.:
- dwór, ok. 1910 i l. 40.XX
- park
- obora I
- obora II
- podwórze gospodarcze

Winna Góra

- kościół p.w. św. Michała Arch., 1766, 1912, nr rej.: 2502/A z 11 grudnia 1953 r.
- zespół dworski, XIX-XX, 1910:
- dwór, nr rej.: 1438/A z 12 kwietnia 1973 r.
- park, nr rej.: 1789/A z 27 czerwca 1980 r.

Zdziechowice

- park, k. XIX, nr rej.: 1759/A z 16 maja 1977 r.

Zielniki

- park dworski, XIX, nr rej.: 1757/A z 16 maja 1977 r.

3.2. Obiekty zabytkowe nieruchomości wskazane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków – wykaz (pozycje podkreślone oznaczają własność gminy)

MIASTO ŚRODA WIELKOPOLSKA:

1. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. WNIEBOWZIĘCIA NMP:

- zespół przy kościele, ul. Kościelna:
- a) kościół, mur., ok. 1423–28 r., rozbud. XV/XVI - dodanie naw bocznych, nakrycie naw sklepieniem, podwyższenie wieży, 1598 - 1602 r. dobud. kaplicy Gostomskich, 1926 r.- rekonstrukcja attyki, remont. 1930 r. wieży, remont 1930 r.
- b) dzwonnica, mur., 1869 r.
- c) ogrodzenie, mur. - metal., 2 poł. XIX,
- d) 3 bramy, mur. - met., 2 poł. XIX,

- e) organistówka, mur., k. XIX,
  - f) kostnica, ob. budynek gospodarczy, mur., k. XIX.
  - zespół plebanii:
  - g) plebania, ul. L Jażdżewskiego nr 3, mur., pocz. XIX, przebud. pocz. XX.
  - h) biuro parafialne, ul. Jażdżewskiego nr 6, mur., pocz. XX.
2. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKO - UNIJNEGO, ob. rzym. - kat. p.w. Najświętszego Serca Jezusowego:
- a) kościół, ul. Wiosny Ludów, mur., 1883 – 1888 r.,
  - b) pastorówka, ob. biuro parafialne, ul. 17 Września 8, mur., ok.1910 r.
  - c) budynek gospodarczy, ul. 17 Września 8, mur., 4 ćw. XIX.

3. POZOSTAŁOŚCI KOŚCIOŁA PODDOMINIKAŃSKIEGO P.W. ŚW. KRZYŻA ob. Zakłady Przemysłu Odzieżowego „Modena”, ul. Mała Klasztorna 3, mur., 1411 – 17 r. (zachowane mury obwodowe), od 1815 - 80 r. użytkowany przez protestantów, po 1890 r. przekształcony na szkołę, całkowita przebudowa XIX/XX.

4. ZESPÓŁ CMENTARZA RZYM.KAT. PAR. WNIEBOWZIĘCIA NMP, ul. Nekielska

- a) kaplica cmentarna, mur., 1913 r.
- b) ogrodzenie, mur, żel. k. XIXw.,
- c) brama, mur. żel, k. XIX.

5. ZESPÓŁ CMENTARZA EWANGELICKO-UNIJNEGO, ul. Nekielska

- a) kaplica, mur., pocz.XX,
- b) ogrodzenie, żel mur., k. XIX.,
- c) brama, mur, żel. k. XIX

6. SĄD POWIATOWY, wzniesiony na miejscu zamku starościńskiego, od 1869 r. RATUSZ, Pl. Zamkowy 1, mur., ok.1836 r., przekształcony ok.1869 r.

7. STAROSTWO ob. UMiG, ul. Daszyńskiego 5, mur., pocz. XX.

8. SĄD GRODZKI, ob. REJONOWY, St. Rynek, mur., 1867 r., przebud. pocz. XX.

9. ZESPÓŁ ZAKŁADU SIÓSTR MIŁOSIĘDZIA, ob. szpital, ul. Żwirki i Wigury:

- a) szpital, mur., 1914 r.
- b) kaplica szpitalna, mur., ok.1914-1916 r.

10. OCHRONKA, Pl. Armii Poznań 3, mur., 1925 r., ob. ruina. – nie istnieje

11. PRZYTUŁEK DLA STARCÓW, ob. Dom Pogodnej Jesieni, ul. Szpitalna 10, mur., pocz. XX.

12. WYŻSZA SZKOŁA MIEJSKA, od. 1919 r. progimnazjum, od. Państwowe Gimnazjum Humanistyczne, ob. Liceum Ogólnokształcące, ul. Ks. Kegla 17, mur., pocz. XXw., rozbud. ok. 1928 r.

13. SZKOŁA KATOLICKA, ob. szkoła podstawowa, ul. Szkolna 2, mur., ok. 1845 r.

14. ZESPÓŁ SZKOŁY PODSTAWOWEJ, ul. Lipowa:

a) szkoła, ul. Lipowa 9, mur., pocz. XX,

b) szkoła, ul. Lipowa 11, mur., pocz. XX.

15. BANK SPÓŁDZIELCZY, St. Rynek 8, mur., 1866 r.

16. URZĄD POCZTY, ul. Dąbrowskiego 31, mur., 1895 r.

18. ZESPÓŁ DWORCA PKP:

a) dworzec, ul. Dworcowa, mur., pocz. XX,

b) budynek bez nru, ul. Dworcowa, mur., pocz. XX,

c) budynek gospodarczy, ul. Łąkowa, mur., l. 20 XX,

d) wieża ciśnień, ul. Dworcowa, mur., 1 ćw. XX,

e) rampa kolejowa, ul. Łąkowa, mur., pocz. XX,

f) dom mieszkalny, ul. Kościuszki, mur., pocz. XX.

g) dom pracowników kolei, ul. Niedziałkowskiego nr 30, mur, pocz. XX.

19. ZESPÓŁ STACJI ŚREDZKIEJ KOLEI POWIATOWEJ, ob. kolei dojazdowej

a) stacja, mur., pocz. XX,

b) biuro zarządu kolei ,ob. dom pracowników kolei, ul. Niedziałkowskiego 25, mur., pocz. XX,

c) parowozownia, mur., 1902 r.,

d) most kolejowy nad Średzką Strugą, żelbet., 1909 r.,

e) most kolejowy, wiadukt, żelbet., 1909 r.

20. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY, ul. Daszyńskiego 11:

- zespół dworski:

a) dwór, ob. mieszkania, mur., 1900 r.

b) oficyna ,ob. mieszkania, mur., 1900 r.

c) stróżówka, mur., pocz. XX w.

d) pozostałości parku dworskiego, pocz. XX.

e) pozostałości ogrodu, mur., pocz. XX.

- pozostałości zespołu folwarcznego:

f) spichlerz, ob. magazyn, mur., k. XIX.

21. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY Żrenica, ul. Harcerska:

- zespół dworski, ul. Harcerska nr 22:

a) dworek, ob. biuro i mieszkania, mur., 2 poł. XIX, przebud. pocz. XX i po 1945 r.

b) oficyna., ob. mieszkania, mur., 2 poł. XIX, przebud.

c) park krajobrazowy, ok. poł. XIX, przekształcony po 1945 r.

- podwórze folwarczne:

d) obora I, mur., 1885 r.,

e) obora II, mur., 1929 r.,

f) stodoła, mur., 1930 r.,

g) kuźnia, mur., 1924 r.,

h) warsztaty, mur., 1929 r.,

i) budynek gospodarczy, mur., ok.1929 r.

- zespół budynków tzw. "klasztorówki", ul. Harcerska nr 45:

j) klasztorówka - d. szpital, ob. budynek mieszkalny, ok. poł. XIX,

k) stajnia, mur., 2 poł. XIX.

- kolonia domów pracowników folwarcznych:

l) dom, ul. Harcerska nr 22a, mur., ok.1900 r.,

m) dom, ul. Harcerska nr 22e, mur., 1870 r.

ul. Armii Poznań

22. DOM NR 1, mur., 1905 r.

23. DOM NR 2, mur., k. XIX, przebud. l. 30 XX.

24. DOM NR 7, mur., 4 ćw. XIX.

25. DOM NR 9, mur., k. XIX.

26. DOM NR 9a, mur., 1898 r.

27. DOM NR 14, mur., 3 ćw. XIX.

28. DOM NR 16, mur., pocz. XX.

29. DOM NR 18, mur., l. 30 XX.

30. DOM NR 20, mur., pocz. XX.

ul. Brodowska

31. DOM NR 9, mur., 1936 r.

ul. Cechowa

32. DOM NR 1, mur., 1 ćw. XXw.

33. DOM NR 1a, mur., 1 ćw. XX.

34. DOM NR 1b, mur., 1 ćw. XX.

ul. Daszyńskiego

35. DOM NR 2, mur., k. XIX.

36. DOM NR 4, mur., pocz. XX.

37. DOM NR 7, mur., k. XIX.

38. DOM NR 10, mur., ok. 1900 r.

39. DOM NR 12, mur., 1906 - 1907 r.

40. DOM NR 14A, mur., pocz. XX.
41. DOM NR 16, mur., poł. XIX.
42. DOM NR 18, mur., k. XIX.
43. DOM NR 19, mur., k. XIX.
44. DOM NR 20, mur., ok. 1900 r.
45. DOM NR 22, mur., poł. XIX.
46. DOM NR 24, mur., k. XIX.
47. DOM NR 26, mur., poł. XIX.
48. DOM NR 28, mur., poł. XIX.
49. DOM NR 30, mur., ok. 1910 r.

ul. Dąbrowskiego

50. DOM NR 1, mur., ok. 1900 r.
51. DOM NR 1a, mur., ok. 1900 r.
52. DOM NR 1b, mur., 4ów. XIX.
53. DOM NR 2, mur., 1800 r., remont 1957 r., przebud.
54. DOM NR 3, mur., 4 ów. XIX.
55. DOM NR 4, mur., pocz. XX.
56. DOM NR 5, mur., 1 ów. XX.
57. DOM NR 6, mur., pocz. XX.
58. DOM NR 7, mur., pocz. XX.
59. DOM NR 8, mur., pocz. XX.
60. DOM NR 10, mur., pocz. XX.
61. DOM NR 11, mur., 1890 r.
62. DOM NR 12, mur., pocz. XIX.
63. DOM NR 14, mur., l.20 XX.
64. DOM NR 16, mur., ok. poł. XIX.
65. DOM NR 17, mur., 1933 r.
66. DOM NR 18, mur., pocz. XX.
67. DOM NR 19, mur., l. 20 XX.
68. DOM NR 20, mur., 1 poł. XIX.
69. DOM NR 21, mur., l. 20 XX.
70. DOM NR 22, mur., 4 ów. XIX.
71. DOM NR 23, mur., 1 poł. XIX.
72. DOM NR 24, mur., ok. 1900 r.
73. DOM NR 25, szach., 1 poł. XIX.
74. DOM NR 27, mur., 1 poł. XIX.
75. DOM NR 29, mur., pocz. XX.
76. DOM NR 30, mur., k. XIX.
77. DOM NR 32, mur., 1900 r.
78. DOM NR 33, mur., pocz. XX.

79. DOM NR 35, mur., k. XIX.
80. DOM NR 35b, mur., k. XIX.
81. DOM NR 38, mur., 2 poł. XIX.
82. DOM NR 39, mur., ok. 1900 r.
83. DOM NR 42, mur., pocz. XX.
84. DOM NR 44, mur., pocz. XX.
85. DOM NR 46, mur., k. XIX.
86. DOM NR 47, mur., pocz. XX.
87. DOM NR 48, mur., 1905 r.

ul. Dolna

88. DOM NR 2, mur., 1 poł. XIX.
89. DOM NR 4, mur., ok. poł. XIX.
90. DOM NR 6, mur., 4 ów. XIX.
91. DOM NR 13, mur.- glin., 1 poł. XIX.

ul. Garncarska

92. DOM NR 2, mur., ok. poł. XIX.
93. DOM NR 4, mur., k. XIX.
94. DOM NR 8, szach., 2 poł. XIX.

ul. Bartosza Głowackiego

95. DOM NR 10, mur., 1933 r.
96. DOM NR 12, mur., 1930 r.
97. DOM NR 14, mur., 1932 r.

ul. Łukasza Górki

98. DOM NR 1, mur., poł. XIX.
99. DOM NR 2, mur., 4 ów. XIX.
100. DOM NR 2a, mur., 4 ów. XIX.
101. DOM NR 2d, mur., ok. poł. XIX.
102. DOM NR 4, mur., 1 poł. XIX.
103. DOM NR 6, mur., 1867 r.
104. DOM NR 7, mur., 3 ów. XIX.
105. DOM NR 8, mur., ok. poł. XIX.
106. DOM NR 9, mur., ok. 1900 r.
107. DOM NR 10, mur., ok. 1900 r.
108. DOM NR 11, mur., pocz. XX.
109. DOM NR 13, mur., 1905 r.
110. DOM NR 14, mur., 1 ów. XX.
111. DOM NR 15, mur., 3 ów. XIX.

112. DOM NR 16, mur., pocz. XX.
113. DOM NR 17., mur., 3 ćw. XIX.
114. DOM NR 18a, mur., 1 poł. XIX.
115. DOM NR 20, ob. zakład PSS Spółem, mur., ok. poł. XIX.
- budynek gospodarczy, mur., 4 ćw. XIX.
116. DOM NR 21, mur., 2 poł. XIX.
117. DOM NR 23, mur.- glin., ok. poł. XIX.
118. DOM NR 27, mur., 2 poł. XIX.

ul. gen. Józefa Hallera

119. DOM NR 18., mur., l.30 XX.
120. DOM NR 20, mur., l.30 XX.
121. DOM NR 22, mur., 1933 r.
122. DOM NR 24, mur., l.30 XX.
123. DOM NR 26, mur., 1933 r.
124. DOM NR 28, mur., l.30 XX.
125. DOM NR 34, mur., 1927 r.
126. DOM NR 36, mur., 1927 r.
127. DOM NR 40, mur., ok. 1927 r.

ul. Harcerska

128. DOM NR 3, mur., l. 30 XX.

ul. Ks. Ludwika Jażdżewiego

129. DOM NR 1, mur., ok. poł. XIX
130. DOM NR 2, mur., 2 poł. XIX.
131. DOM NR 4, mur., 2 poł. XIX.
132. DOM NR 5, szach., ok. poł. XIX
133. DOM NR 5a, szach., ok. poł. XIX.
134. DOM NR 9, mur., 2 poł. XIX.
135. DOM NR 9a, mur., 2 poł. XIX.
136. DOM NR 11, mur., 1935 r.
137. DOM NR 12, mur.- glin., 4 ćw. XIX.
138. DOM NR 14, mur., ok. poł. XIX.
139. DOM NR 16, mur.- drewn., 2 ćw. XIX. – nie istnieje
140. DOM NR 17, mur., ok. 1900 r.
141. DOM NR 22, mur., ok. 1920 r.

ul. Ks. Teofila Kegla

142. DOM NR 1, mur., k. XIX.

143. DOM NR 2, mur., k. XIX.
144. DOM NR 4, mur., 1900 - 1910 r.
145. DOM NR 5, mur., 1913 r.
146. DOM NR 6, mur.- rygl., pocz. XX.
147. DOM NR 8, mur., 1 ćw. XX.

ul. Kilińskiego

148. ZAGRODA Nr 23:

- a) dom, mur., k. XIX,
b) budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.

149. DOM NR 2, mur., 1 poł. XIX.
150. DOM NR 3, mur., pocz. XX.
151. DOM NR 4, mur., pocz. XX.
152. DOM NR 5, mur., pocz. XX.
153. DOM NR 6, mur., pocz. XX.
154. DOM NR 6a, mur., pocz. XX.
155. DOM NR 7, mur., 1833 r.
156. DOM NR 8, mur.- glin., 1 poł. XIX.
157. DOM NR 9, mur., pocz. XX.
158. DOM NR 11, mur., pocz. XX.
159. DOM NR 12, mur., 1 ćw. XX.
160. DOM NR 13, mur., ok. poł. XIX.
161. DOM NR 15, mur., ok. poł. XIX, przebud.
162. DOM NR 16, mur., poł. XIX.
163. DOM NR 17, mur., 1910 r.
164. DOM NR 18, mur., 1 poł. XIX.
165. DOM NR 19, mur., k. XIX.
166. DOM NR 20, mur.- szach., pocz. XX.
167. DOM NR 21, mur., 4 ćw. XIX.
168. DOM NR 22, mur., 1 ćw. XX.
169. DOM NR 24, mur., ok. 1900 r.
170. DOM NR 27, mur., pocz. XX.
171. DOM NR 39, mur., 1 ćw. XX.
172. DOM NR 41, mur., 1 ćw. XX.
173. DOM NR 43, mur., 4 ćw. XIX.
174. DOM NR 47, mur., 1 ćw. XX.

ul. Kolegiacka

175. DOM NR 1, mur., l. 30 XX, przebud.
176. DOM NR 4, mur., ok. poł. XIX.

Plac Kościelny

177. DOM NR 3, mur.- rygl., ok. poł. XIX.

178. DOM NR 4, mur., 2 poł. XIX.

179. DOM NR 6, mur., XVIII/XIX.

ul. Kościuszki

180. DOM NR 1, mur., ok. 1900 r.

181. DOM NR 3, mur., ok. 1900 r.

182. DOM NR 5, mur., ok. 1900 r.

183. DOM NR 7a, mur., 1 ćw. XX

184. DOM NR 9, mur., 1873 r.

185. DOM NR 11, mur., 1839 r.

186. DOM NR 25, mur., pocz. XX.

187. DOM NR 27, mur., pocz. XX.

188. DOM NR 31, mur., 1911 r.

189. DOM NR 33, mur., 1911 r.

190. DOM NR 35, mur., 1910 r.

191. DOM NR 37, mur., 1927 r.

192. DOM NR 41, mur., 1912 r.

193. DOM NR 59, mur., 1921 r.

ul. Krótka

194. DOM NR 2a, mur., 3 ćw. XIX.

195. DOM NR 2b, mur., 3 ćw. XIX.

196. DOM NR 4, mur., k. XVIII, przebud. 1963 r.

197. DOM NR 5, mur., k. XIX, remont. l.80 XX.

198. DOM NR 6, mur., pocz. XX.

199. DOM NR 7, mur., 1 poł. XIX.

200. DOM NR 8, mur., 1 poł. XIX.

201. DOM NR 9, mur., 1 poł. XIX.

ul. Krzyżowa

202. DOM NR 1, mur., pocz. XX.

ul. Bolesława Limanowskiego

202. DOM NR 1, mur., pocz. XX.

204. DOM NR 2, mur., pocz. XX.

205. DOM NR 3, mur., pocz. XX.

ul. Lipowa

206. DOM NR 5, mur., 4 ćw. XIX.

207. DOM NR 7, mur., pocz. XX.

208. DOM NR 25, mur., 1900 - 1910 r.

209. DOM NR 26, mur., 1910 - 1920 r.

ul. Łąkowa

210. DOM NR 1, mur., pocz. XX.

ul. Mała Klasztorna

211. DOM NR 1, mur., poł. XIX.

212. DOM NR 2, mur., pocz. XX.

213. DOM NR 4, mur., ok. poł. XIX.

ul. Mieczysława Niedziałkowskiego

214. DOM NR 2, mur., ok. 1910 r.

215. DOM NR 3, mur., 1897 r.

216. DOM NR 4, mur., 1910 r.

217. DOM NR 5, mur., 1 ćw. XX.

218. DOM NR 11, mur., l.30 XX.

219. DOM NR 30, mur., 1 ćw. XX.

220. DOM NR 32, mur., k. XIX.

221. DOM NR 34, mur., pocz. XX.

ul. Kamila Cypriana Norwida

222. DOM NR 2, mur., l.20 XX.

223. DOM NR 5, mur., 1932 r.

224. DOM NR 7, mur., l.20 XX.

225. DOM NR 9, mur., l.30 XX.

ul. 20 Października

226. ZESPÓŁ DOMU NR 18:

a) dom, mur., pocz. XX,

b) budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.

227. DOM NR 1, mur., 1912 r.

228. DOM NR 16, mur., pocz. XX.

229. DOM NR 19, mur., ok. 1920 r.

230. DOM NR 21, mur., 1 ćw. XX.

231. DOM NR 22, mur., 1 ćw. XX.

232. DOM NR 24, mur., 1910 - 1920 r.

233. DOM NR 34, mur., 1 ćw. XX.

234. DOM NR 39, mur., 1 ćw. XX.

235. DOM NR 41, mur., 1932 r.

236. DOM NR 45, mur., 1 ćw. XX.

237. DOM NR 68, mur., 1908 r.

ul. Marsz. Józefa Piłsudskiego

238. DOM NR 1., mur., 1935 r.

239. DOM NR 3, mur., 1 ćw. XX.

240. DOM NR 5, mur., l. 30 XX.

241. DOM NR 7, mur., 1928 r.

242. DOM NR 9, mur., 1 ćw. XX.

243. DOM NR 11, mur., l.20 XX.

244. DOM NR 12, mur., 1928 r.

245. DOM NR 13, mur., l.20 XX.

246. DOM NR 14, mur., 1928.

247. DOM NR 15, mur., l.20 XX.

248. DOM NR 17, mur., 1928 r.

249. DOM NR 19, mur., 1928 r.

ul. Powstańców

250. DOM NR 1, mur., 1 ćw. XX.

252. DOM NR 2, mur., poł. XIX.

253. DOM NR 3, mur., 1 ćw. XX.

254. DOM NR 5, mur., pocz. XX, przebud.

255. DOM NR 5a, mur., pocz. XX.

ul. Ignacego Prądzyńskiego

256. DOM NR 2, mur., l.20 XX.

Stary Rynek

257. DOM NR 1, mur., pocz. XX, przebud.

258. DOM NR 2, mur., pocz. XX, przebud.

259. DOM NR 3, mur., 1897 r.

260. DOM NR 4, mur., 1935 r.

261. DOM NR 9, mur., 1 poł. XIX.

262. DOM NR 11, mur., 1 poł. XIX.

263. DOM NR 12, mur., k. XIX.

264. DOM NR 13, mur., k. XVIII.

265. DOM NR 14, mur., XVIII.

266. DOM NR 15, mur., XVIII, przebud. XIX.

267. DOM NR 16, mur., 1910 r.

268. DOM NR 18, mur., pocz. XX.

ul. Sejmikowa

269. DOM NR 1, mur., 4 ćw. XIX.

270. DOM NR 2, mur., 1 ćw. XX.

271. DOM NR 2a, mur., pocz. XX.

272. DOM NR 3, mur., 4 ćw. XX.

273. DOM NR 4, mur., 1 poł. XIX.

274. DOM NR 5, mur., ok. 1900 r.

275. DOM NR 6, mur., ok. poł. XIX.

276. DOM NR 7, mur., ok. 1900 r.

277. DOM NR 13, mur., ok. 1880 r.

ul. Sportowa

278. DOM NR 4, mur., 1924 r.

279. DOM NR 17, mur., pocz. XX.

ul. Strzelecka

280. DOM NR 11, mur., ok. 1900 r.

ul. Ks. Augustyna Szamarzewskiego

281. ZAGRODA NR 18:

a) dom, mur., pocz. XX,

b) budynek mieszkalno - gospodarczy, mur., pocz. XX.

282. DOM NR 1, mur., ok. 1900 r.

283. DOM NR 2a, mur., pocz. XX.

284. BUDYNEK GOSPODARCZY NR 3, mur., pocz. XX.

285. DOM NR 14, mur., pocz. XX.

286. DOM NR 16, mur., 4 ćw. XIX.

287. DOM NR 18, mur., pocz. XX.

288. DOM NR 20, mur., 1 poł. XIX.

ul. Szkolna

289. DOM NR 1, mur., 4 ćw. XX.

290. DOM NR 3, mur., pocz. XX.

ul. Szpitalna

291. DOM NR 3, mur., 4 ćw. XIX.

292. DOM NR 8, mur., ok. poł. XIX.

ul. Tylna

293. DOM NR 3, mur., poł. XIX.

294. DOM NR 5, mur., 1 poł. XIX.

295. DOM NR 7, mur., 1 poł. XIX.

ul. Wałowa

296. DOM NR 1, mur., ok. poł. XIX.

297. DOM NR 3, mur., k. XIX.

ul. Wielka Św. Ducha

298. DOM NR 1, mur., k. XIX.

299. DOM NR 3, mur., 1 poł. XIX.

300. DOM NR 5, mur., ok. 1900 r.

301. DOM NR 7, mur.- szach., XVIII, XIX.

302. DOM NR 17, mur., ok. poł. XIX.

303. DOM NR 19, szach., XVIII.

ul. Wiosny Ludów

304. DOM NR 1, mur., k. XIX.

305. DOM NR 2, mur., k. XIX.

306. DOM NR 2a, mur., k. XIX.

307. DOM NR 3, mur., 4 ćw. XIX.

308. DOM NR 4, mur., pocz. XX.

ul. Wrzesińska

309. DOM NR 7,, mur., pocz. XX.

310. DOM NR 9, mur., pocz. XX.

ul.17 Września

311. ZESPÓŁ DOMU NR 5:

a) dom, mur., pocz. XX.

b) zakład produkcyjny, mur., pocz. XX.

312. DOM NR 1, mur., k. XIX.

313. DOM NR 3, mur., pocz. XX.

314. DOM NR 10, mur., pocz. XX.

Plac Zamkowy

315. DOM NR 3, mur., 4 ćw. XIX.

316. DOM NR 4, mur., pocz. XX.

317. DOM NR 5, mur., ok. 1900 r.

318. DOM NR 5a, mur., ok.poł. XIX.

319. DOM BEZ NR, mur., 3 ćw. XIX.

ul. Zamojskich

320. DOM NR 3, mur., l.30 XX.

321. DOM NR 8, mur., l.20 XX.

ul. Żwirki i Wigury

322. DOM NR 2, mur., pocz. XX.

323. DOM NR 4, mur., pocz. XX.

324. DOM NR 6, mur., ok. 1900 r.

325. DOM NR 9, mur., l. 20 XX.

326. DOM NR 11, mur., 1929 r.

327. DOM NR 29, mur., l.20 XX.

328. ZESPÓŁ BUDYNKÓW WODOCIĄGÓW MIEJSKICH,
ul. Dąbrowskiego:

a) przepompownia i stacja uzdatniania wody, mur., ok1910-1911 r.

b) wieża ciśnień, mur., ok.1910-1911 r.

329. ZESPÓŁ CUKROWNI, ul. Niedziałkowskiego 27:

a) budynek biura, mur., 1880, przebud. 1926 - 1927 r.,

b) budynek przemysłowy, mur., 1880 - 1927 r.,

c) budynek produkcyjny, mur., 1880 - 1927 r.,

d) brama wjazdowa, mur., 1880 - 1927 r.,

e) 3 budynki mieszkalne nr 27 a, b, c, mur., 1880, przebud. 1926 - 1927 r.

330. ZESPÓŁ RZEŻNI, ob. Zakłady Mięsne „Pozmeat”, ul. Kilińskiego:

a) budynek administracyjny, mur., 1914 r.,

b) rzeźnia główna, mur., 1914 r.,

c) rzeźnia sanitarna, mur., 1914 r.,

d) odlewnia, mur., 1914 r.,

e) magazyny, mur., 1914 r.

331. MLECZARNIA, ob. dom, ul. Daszyńskiego 9, mur., 1907 r., remont 1984 r.

332. MŁYN, ul. Kilińskiego, mur., l. 30 XX.

333. MŁYN, ul. Marcinkowskiego 7, ob. Okręgowe Przedsiębiorstwo Przemysłu Zbożowo-Młynarskiego mur., l. 30 XX.

334. ZESPÓŁ MŁYNA, ul. Niedziałkowskiego nr 22:

a) młyn, ob. hala produkcyjna, mur., 1 ćw. XX, przebud.

b) bud. magazynowy, ob. hala produkcyjna.

335. MAGAZYN, ul. Lipowa nr 1 , mur., 1 ćw. XX.

336. STODOŁA ul. Zielona nr 1, mur., k. XIX.

337. MOST DROGOWY, ul. Harcerska, przez rzekę Moskawę, żelbet., 1907 r.

ANNOPOLE

338. ZAGRODA NR 8,

- a) dom, mur., pocz. XX
- b) obora, mur., pocz. XX

339. ZAGRODA NR 10,

- a) dom, mur., 1910 r., przebud.
- b) obora, mur., pocz. XX

BABIN

340. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:
  - a) dwór, mur., pocz. XX
  - b) park krajobrazowy , k . XVIII, przekształcony XIX.
- zespół folwarczny:
  - c) obora I, mur., 1860 r.
  - d) obora II, mur., 1910 r.
  - e) stodoła, mur., 1910 r.
  - f) kuźnia, mur., 1938 r.
- kolonia mieszkalna pracowników folwarcznych :
  - g) czworak nr 5, mur., 1890 r.,
  - h) czworak nr 6, mur., 1890 r.,
  - i) czworak nr 7, mur., 1890 r.,
  - j) czworak nr 10, mur., 1890 r.,
  - k) czworak nr 14, mur., 1890 r.,
  - l) czworak nr 15, mur., 1900 r.

BIEGANOWO

341. POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU FOLWARCZNEGO:

- podwórze folwarczne:
  - a) obora, mur., k. XIX,
  - b) obora, ob. Klub Książki i Prasy, mur., k. XIX.
- kolonia domów pracowników folwarcznych:
  - c) czworak nr 6, mur., k. XIX,
  - d) czworak nr 7, mur., 1897 r.,
  - e) czworak nr 8, mur.,k. XIX,
  - f) czworak nr 17, mur., k. XIX.

BRODOWO

342. SZKOŁA, mur., pocz. XX.

343. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski,
  - a) dwór, mur, k. XIX
  - b) park krajobrazowy, k. XIX.
- zespół folwarczny,
  - c) ośmiorak, mur., k. XIX
  - d) stodoła, mur., k. XIX
  - e) spichlerz, mur., k. XIX
  - f) kuźnia ob. warsztat, mur., k. XIX

344. ZAGRODA NR 27,

- a) dom, mur., 2 poł. XIX
- b) obora, mur., 2 poł. XIX,
- c) budynek gospodarczy, mur., 2 poł. XIX.

BRZEZIE

345. ZAGRODA NR 2,

- a) dom, mur., 1925 r.
- b) obora, mur., 1922 r.

346. ZAGRODA NR 22,

- a) dom, mur., l. 20 XX
- b) stodoła, mur., 1910-1920 r.

347. ZAGRODA NR 23:

- a) dom, mur., ok. 1900 r.,
- b) chlew, mur., 1900-1910 r.

348. DOM NR 3, mur., 1910 r.

349. DOM NR 5, mur., k. XIX

350. DOM NR 25, mur., 1900-1910 r.

351. DOM NR 30, mur., 1930 r.

352. DOM NR 32, 4 ćw. XIX.

353. DOM NR 33, 1900-1910 r.

354. PIEKARNIA ob. dom nr 17, mur., pocz. XX.

BRZEZINY

355. POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU FOLWARCZNEGO:

- a) dom I, mur., pocz. XX,
- b) dom II, mur., 1900-1910 r.,
- c) obora, mur., 1900-1910 r.,
- d) budynek gospodarczy, mur., pocz. XX.

CHOCICZA

356. POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU FOLWARCZNEGO:

- podwórze folwarczne:
  - a) obora I, mur., pocz. XX
  - b) obora II, mur., pocz. XX
  - c) stodoła, mur., pocz. XX.
- kolonia domów pracowników folwarcznych:
  - d) dwojak ob. dom nr 4, mur., 1917 r.
  - e) dwojak ob. dom nr 5, mur., 1902 r.
  - f) dwojak ob. dom nr 6, mur., 1902 r.
  - g) dwojak ob. dom nr 8, mur., pocz. XX
  - h) dwojak ob. dom nr 9, mur., 1908 r.

CHUDZICE

357. ZESPÓŁ DWORSKO FOLWARCZNY:

- zespół dworski,
  - a) dwór, mur., 1870 r.
  - b) park krajobrazowy, k. XIX.
- zespół folwarczny:
  - c) obora I, mur., 1929 r.
  - d) obora II, mur., 1929 r.
  - e) spichlerz, mur., 1905 r.
  - f) kuźnia, mur., pocz. XX.
- kolonia domów pracowników folwarcznych:
  - g) dwojak ob. dom nr 1, mur., 1870 r.
  - h) dwojak ob. dom nr 2, mur., 2 poł. XIX
  - i) dwojak ob. dom nr 3, mur., 2 poł. XIX

CHWAŁKOWO

358. DOM DRÓŹNIKA NR 4, mur., ok. 1910 r.

359. SZKOŁA, ob. dom nr 3, mur., pocz. XX.

360. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:
  - a) dwór, mur., ok. 1910 r.,
  - b) oficyna, mur., ok.1910 r.
  - c) park krajobrazowy, k. XIX/pocz. XX.
- zespół folwarczny:
  - d) chlewnia, mur., ok. 1910 r.,
  - e) magazyn, mur., ok. 1910 r.
- kolonia mieszkalna pracowników folwarcznych:
  - f) czworak, ob. dom nr 4, mur., 1900-1910 r.,
  - g) dwojak, ob. dom nr 5, mur., 1910-1920 r.,
  - h) dwojak, ob. dom nr 6, mur., 1910-1920 r.

CZARNE PIĄTKOWO

361. SZKOŁA, mur., 4 ćw. XX.

362. ZAGRODA NR 13,

- a) dom, mur., 1913 r.,
- b) obora, mur., 1910 r.

DĘBICZ

363. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:
  - a) dwór, mur., poł. XIX
  - b) oficyna, mur., poł. XIX, przebud.
  - c) park krajobrazowy, ok.poł. XIX, przekształcony k. XIX.
- zespół folwarczny:
  - d) dom rządcy, mur., poł. XIX
  - e) obora I, mur., poł. XIX
  - f) obora II, mur., poł. XIX
  - g) obora III, mur., XIX/XX
  - h) obora IV, mur., XIX/XX
  - i) spichlerz, mur., poł. XIX
  - j) magazyn, mur., poł. XIX.
- kolonia domów pracowników folwarcznych:
  - k) dwojak ob. dom nr 11, mur., XIX/XX
  - l) czworak ob. dom nr 12, mur., XIX/XX
  - m)czworak ob. dom nr 13, mur., XIX/XX
  - n) ośmiorak ob. dom nr 16, mur., XIX/XX

364. MOST KOLEJKI WĄSKOTOROWEJ nad kanałem, mur., 1902-1903 r.

DĘBICZEK

365. SZKOŁA ob. dom nr 12, mur., pocz. XX.

HENRYKOWO

366. ZAGRODA NR 1:

- a) dom, mur., pocz. XX,
- b) obora I, mur., 1912 r.,
- c) obora II, mur., pocz. XX.

367. DOM NR 3, mur., pocz. XX.

JANOWO

368. ZAGRODA NR 15,

- a) dom ob. obora, mur., 2 poł. XIX

b) dom, mur., 1908 r.

c) obora, mur., 1913 r.

369. DOM NR 1, mur., l. 20 XX.

JANUSZEWO

370. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:

a) dwór, mu., k. XIX, rozbud. pocz. XX.

b) park krajobrazowy, k. XIX.

- zespół folwarczny:

c) stajnia, mur., k. XIX,

d) chlew, mur., k. XIX.

e) stodoła, mur., k. XIX.

- kolonia domów pracowników folwarcznych:

f) ośmiorak, ob. dom nr 5, mur., 1840 r.

g) dwojak ob. dom nr 6, mur., k. XIX

h) dwojak, mur., 1903 r.,

i) dwojak, mur., 1935 r.

JAROSŁAWIEC

371. SZKOŁA, mur., pocz. XX

372. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:

a) dwór I, tzw. "Napoleonówka", mur., 1802 r., odrestaur. 1975 - 76 r. przekształcony i przebudowany,

b) dwór II, mur., k. XIX, remont i przebudowa 1984 r.,

c) park krajobrazowy, pocz. XIX, przekształcony k. XIX.

- podwórze folwarczne pn:

d) obora, mur., k. XIX,

e) obora, mur., pocz. XX.

f) kuźnia, mur., pocz. XX.

- podwórze folwarczne pd:

g) chlew, mur., k. XIX,

h) spichlerz, mur., k. XIX,

i) stodoła, mur., pocz. XX.

j) magazyn, mur., k. XIX, przebud.

- kolonia domów pracowników folwarcznych:

k) dwojak ob. dom nr 3, mur., 4 ćw. XIX.

l) dwojak ob. dom nr 5, mur., 4 ćw. XIX.

m) dwojak ob. dom nr 6, mur., 4 ćw. XIX

n) dwojak ob. dom nr 7, mur., 4 ćw. XIX.

o) obora, mur., 1909 r.

373. DOM NR 14, mur., 1900-1910 r.

KIJEWO

374. DOM DRÓŻNIKA, mur., pocz. XX.

375. POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKO-FOLWARCZNEGO:

a) dwór, ob. mieszkania, mur., 1880 r.

b) obora, mur., 1895 r.

376. ZAGRODA NR 4,

a) dom, mur., 1923 r.

b) obora, mur., 1911 r.

c) warsztat, mur., 1911 r.

377. DOM NR 1, mur., 1912 r.

378. DOM NR 16, mur., poł. XIX.

379. DOM NR 23, mur., pocz. XX.

380. OBORA w zagrodzie nr 24, mur., ok. 1910 r.

KOSZUTY

381. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. KATARZYNY PANNY I MĘCZENNICZKI I NAJŚWIĘTSZEGO SERCA JEZUSOWEGO:

a) kościół, mur., 1926 - 30 r., arch. Kazimierz Ruciński

b) plebania, mur., k. XIX.

382. ZESPÓŁ DWORSKI, ob. Muzeum Regionalne Ziemi Średzkiej:

a) dwór szach. - mur., 4 ćw. XVIII, powiększenie wsch. alkierza ogrodowego w XIX, powiększenie drugiego alkierza i prawdopod. dobud. alkierza frontowego w 1902 r., kapitalny remont i konserwacja 1963 - 65 r., remont 1976 r.

b) oficyna dworska, ob. dom NR 26, mur., 4 ćw. XIX

c) park krajobrazowy, pocz. XIX.

383. DOM NR 1, mur., k. XIX.

384. DOM NR 55, mur., ok. 1925 r.

385. DOM NR 66, mur., ok. 1925 r.

386. DOM NR 67, mur., ok. 1925 r.

387. KUŹNIA POFOLWARCZNA NR 26, mur, k. XIX.

388. ZESPÓŁ WIATRaków:

a) wiatrak koźlak, przeniesiony z Pięczkowa, drewn., 1755 r.

b) wiatrak koźlak, przeniesiony z Palczyna, drewn., poł. XVIII,

c) wiatrak koźlak, przeniesiony z Jarosławca, drewn., pocz. XIX.

KOSZUTY HUBY

389. DOM NR 9, mur., 1900-1910 r.

MARIANOWO

390. ZAGRODA NR 12, mur., pocz. XX.

MAĆZNIKI

391. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. WAWRZYŃCA:

- a) kościół, drewn., ok. 1700 r., 1903 r. dobudowana mur. kruchta zach z aneksem, remont kościoła,
- ogrodzenie przy kościele, mur., żel, k. XIX.
- b) grobowiec rodziny Madalińskich, mur., 4 ćw. XIX,
- c) grobowiec rodziny Sarazzin, mur., 4 ćw. XIX.
- d) plebania, mur., pocz. XX

392. SZKOŁA (?), ob. dom nr 2, mur., poł. XIX.

393. ZESPÓŁ DWORSKO - FOLWARCZNY:

- zespół dworski:
  - a) dwór, mur., poł. XIX, przebud. 1920 r., remont i przebud. 1970 - 75 r.
  - b) park krajobrazowy, k. XIX.
- zespół folwarczny:
  - c) czworak, mur., k. XIX
  - d) obora, mur., 2 poł. XIX
  - e) spichlerz, mur., 2 poł. XIX

NADZIEJEWO

394. ZESPÓŁ DWORSKO - FOLWARCZNY:

- zespół dworski:
  - a) dwór, mur., 1887 r.
  - b) park krajobrazowy, k. XIX.
- zespół folwarczny:
  - c) rządówka, mur., k. XIX
  - d) obora nr 5, mur., k. XIX
  - e) obora, mur., 1910 r.
  - f) obora, mur., 1940 r.
  - g) stodoła, mur., XIX/XX
  - h) spichlerz, mur., 1880 r.
- kolonia domów pracowników folwarcznych:
  - i) dwojak ob. dom nr 2, mur., k. XIX
  - j) dwojak ob. dom nr 3, mur., k. XIX
  - k) dwojak ob. dom nr 6, mur., k. XIX

l) czworak ob. dom nr 4, mur., k. XIX

m) sześćorak ob. dom nr 5, mur., k. XIX

NIETRZANOWO

395. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH:

- a) kościół, mur., 1664-1666 r. murator Jan Koński, 1887 r. dobudowa kaplicy pd wg proj. arch. Heliodora Matejko, gruntownie przebudowany 1900-1901 r. z pozostawieniem z d. kościoła wieży od strony zach. oraz bocznych części elewacja zach wg proj. arch. Heliodora Matejkę.
- b) ogrodzenie, mur., pocz. XX,
- c) brama, mur., 1900-1910 r.,
- d) plebania, mur., 1 poł. XIX, przebud. 4 ćw. XIX.
- e) wikarówka, mur., pocz. XX.

396. KOLONIA MIESZKALNA PRACOWNIKÓW FOLWARCZNYCH:

- a) czworak ob. dom nr 2, mur., k. XIX
- b) czworak ob. dom nr 5, mur., k. XIX
- c) czworak ob. dom nr 6, mur., k. XIX

OLSZEWO

397. DOM NR 5, wł. Józef Lebioda, mur., 3 ćw. XIX.

398. DOM NR 11, wł. Teodozjusz Hubka, mur., 1910-1920 r.

OŁACZEWO

399. POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU FOLWARCZNEGO, ob. zagroda nr 2,

- a) budynek mieszkalno-gospodarczy, mur., 4 ćw. XIX,
- b) kurnik, mur., 4 ćw. XIX

PĘTKOWO

400. ZESPÓŁ FOLWARCZNY:

- a) rządówka, mur., ok. 1910 r.,
- b) 2 dwojaki, mur., ok. 1910 r.,
- c) spichlerz, mur., k. XIX, przebud.
- d) stodoła, mur., 4 ćw. XIX

PIERZCHNO

401. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:
  - a) dwór, mur., 2 poł. XVIII, rozbud. 4 ćw. XIX, skrzydło wsch 1900 - 10 r.,

b) park krajobrazowy, k. XVIII, przekształcony XIX,
- zespół folwarczny:

c) obora I, mur., 1903 r.

d) obora II, mur., pocz. XX

e) spichlerz, mur., pocz. XX.

- kolonia mieszkalna pracowników folwarcznych:

f) czworak ob dom nr 5, mur., 1908 r.

g) sześciórak, ob. dom nr 6, mur., 1912 r.

h) ośmiorak ob. dom nr 3, mur., 1899 r.

402.ZESPÓŁ MŁYNA ob. ruina,

a) dom młynarza, mur., k. XIX

b) młyn wodny, drewn., k. XIX.

PŁAWCE

403 KAPLICA P.W. ŚW. STANISŁAWA KOSTKI,
mur., 1934 r.

404. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:

a) dwór, mur., ok. 1900 r.,

b) park krajobrazowy, XIX/XX,

c) ogrodzenie i bramy, mur, pocz. XX.

- zespół folwarczny:

d) bud. mieszkalno-gospodarczy, ob. nr 5, mur., k. XIX,

e) obora, mur., k. XIX

f) stodoła ob. magazyn, mur., k. XIX

g) spichlerz, mur., k. XIX,

h) brama, mur., pocz. XX.

- kolonia domów pracowników folwarcznych:

i) czworak ob. dom nr 4, mur., k. XIX

j) sześciórak ob. dom nr 1, mur., k. XIX

k) sześciórak ob. dom nr 2, mur., k. XIX

POŁĄŻEJEWO

405. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

a) dwór, mur., 3 ćw. XIX, przybudówka zach. pocz. XX.

b) budynek mieszkalny , ob. dom nr 9, mur., pocz. XX,

c) park krajobrazowy, 2 poł. XIX.

- zespół folwarczny:

d) obora, mur.,4 ćw. XIX,

e) stodoła, mur., k. XIX, remont.1925

f) spichlerz, mur., k. XIX

g) brama na podwórze , mur., 4 ćw. XIX

- kolonia domów pracowników folwarcznych:

h) dwojak ob. dom nr 1, mur., pocz. XX

i) dwojak ob. dom nr 2, mur., pocz. XX

j) czworak ob. dom nr 3, mur., pocz. XX

k) czworak ob. dom nr 5, mur pocz. XX

l) czworak ob. dom nr 6, mur., pocz. XX

m)czworak ob. dom nr 7, mur., pocz. XX

RUSZKOWO

406. DOM NR 21, mur., 1928 r.

RUMIEJKI

407. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:

a) dwór, mur., k. XIX, przebud. i rozbud. 1936 r., przebud. po 1945 r.

b) park krajobrazowy, k. XIX,

- zespół folwarczny:

c) budynek inwentarski , mur., k. XIX

d) spichlerz, mur., k. XIX

- kolonia mieszkalna pracowników folwarcznych:

e) czworak , mur., pocz. XX,

f) czworak, mur., pocz. XX.

SŁUPIA WIELKA

408. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:

a) dwór, mur., ok. 1880 r., remont. i przebudowa poddasza 1973 r.

b) brama wjazdowa , mur., k. XIX

c) park krajobrazowy , pocz. XIX.

- zespół folwarczny:

d) obora, mur., 4 ćw. XIX,

d) budynek inwentarsko-magazynowy, mur., 1905 r.

e) stodoła I, mur., 4 ćw. XIX,

f) stodoła II, mur., 4 ćw. XIX,

g) stodoła, mur., 4ćw.XIX,

h) spichlerz , mur., pocz. XX,

i) kuźnia, ob. warsztat, mur., 4 ćw. XIX,

j) budynek gospodarczy, mur., l.20 XX

- k) brama i ogrodzenie , mur., 4 ćw. XIX.
- kolonia mieszkalna pracowników folwarcznych:
- l) czworak ob. dom nr 18, mur., 1914
- m)czworak ob. dom nr 19, mur., 1914
- n) czworak ob. dom nr 20, mur., 1911
- o) czworak ob. dom nr 21, mur., pocz. XX

STARKOWIEC PIĄTKOWSKI

409. SZKOŁA ob. dom nr 18, mur., pocz. XX.

410. POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU DWORSKO-FOLWARCZ-
NEGO:

- a) stodoła, mur., k. XIX,
- b) park krajobrazowy, l.80 XIX.

411. ZAGRODA NR 24,

- a) dom, mur., pocz. XX,
- b) obora, mur., pocz. XX.

412. DOM NR 2, mur., pocz. XX.

STRZESZKI

413. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:
- a) dwór, mur., ok. poł. XIX
- b) domek ogrodnika, mur. drew., k. XIX, cz. zrujnowany,
- c) park krajobrazowy, k. XIX, przekształcony l.30 XX wg proj. Władysława Marciniaka (?)
- d) ogrodzenie i pozostałości brama, mur., 2 poł. XIX.
- zespół folwarczny:
- e) stajnia i wozownia, mur., 3 ćw. XIX,
- f) stodoła, mur., 1868,
- g) gorzelnia, mur., 4 ćw. XIX
- h) brama i ogrodzenie, mur., 4 ćw. XIX
- kolonia domów pracowników folwarcznych:
- i) budynek wielorodzinny, mur., k. XIX,
- j) budynek wielorodzinny, mur., k. XIX.

SZLACHCIN

414. SZKOŁA, mur., 1912 r.

415. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:
- a) dwór, mur., pocz. XIX, rozbud. i przebud 1899 r. arch. Heliodor Matejko, rozbud. 1910 r.,

- b) domek ogrodnika, mur., 2 poł. XIX, przebud. po 1945 r.
- c) park krajobrazowy, pocz. XIX, przekształcony XIX/XX.
- d) lodownia, mur., 2 poł. XIX.

- zespół folwarczny:
- e) stodoła, mur., 1927 r., przebud. po 1945 r.,
- f) gorzelnia, mur., pocz. XX, przebud.

- kolonia domów pracowników folwarcznych:

- g) czworak, ob. dom nr 5, mur., 1913 r.,
- h) czworak ob. dom nr 7, mur., pocz. XX
- i) czworak ob. dom nr 9, mur., 1913 r.

416. BUDYNEK MIESZKALNY (?), ob. Urząd Pocztowy,
mur., pocz. XX.

417. DOM NR 15, mur., pocz. XX.

418. DOM NR 22, mur., 1880 r.

419. DOM NR 62, mur., pocz. XX.

420. MOST DROGOWY nad ciekim wodnym Wielki Rów,
mur., 1907 r.

TOPOLA

421. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:
- a) dwór, mur., 2 poł. XIX, przebud. ok. 1900 r.
- b) pozostałości parku krajobrazowego, 2 poł. XIX.
- zespół folwarczny:
- c) obora, mur., k. XIX,
- d) bukaciarnia, mur., pocz. XX.
- e) jałownik, mur., k. XIX,
- f) jałownik, mur., k. XIX,
- g) stodoła, mur., pocz. XX
- kolonia domów pracowników folwarcznych.

TRZEBISŁAWKI

422. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski,
- a) dwór, mur., 1900-1901 r., remont 1988 - 89 r.,
- b) ogród, pocz.XX, przekształcony po 1945 r.
- pozostałości zespołu folwarcznego:
- c) stajnia, ob. w zagrodzie nr 9, mur., k. XIX.

423. ZAGRODA NR 2,

- a) dom, mur., 1912 r.
- b) stodoła, mur., 1912 r.

424. DOM NR 5, mur., 1905 r.

425. DOM NR 21, mur., 1 ćw. XX.

ULEJNO

426. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:

a) dwór, mur., pocz. XX,

b) oficyna, mur., 2 poł. XIX

c) park krajobrazowy, XIX/XX,

- zespół folwarczny:

d) obora I, mur., 1885 r.

e) obora II, mur., k. XIX

f) stodoła, szach., k. XIX.

- kolonia domów pracowników folwarcznych:

g) dwojak, ob. dom nr 8, mur., 1924 r.

h) sześćciórak, ob. dom nr 7, mur., 1923 r.

i) dwanaściorak, ob. dom nr nr 4, mur., 1885 r.

URNISZEWO

427. POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU FOLWARCZNEGO:

a) obora, ob. owczarnia, mur., k. XIX, przebud.

b) stodoła, ob. magazyn, drewn. mur., k. XIX.

WINNA GÓRA

428. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA

a) kościół, mur., 1766 r., 1876 r. dobudowa od strony zach kaplicy-mauzoleum Jana Henryka Dąbrowskiego, wg proj. Seweryna Mielżyńskiego, kościół i kaplica-mauzoleum rozbud. 1912 r. wg planów arch. Stanisława Boreckiego-dobudowa transeptu i prezbiterium z przybudówkami, 1918 r. malowanie wnętrza kaplicy przez Stanisława Smoguleckiego

b) plebania, mur., pocz. XX.

c) folwark przy plebanii:

- obora, mur., k. XIX,

- chlewnia, mur., k. XIX

- stodoła, mur., k. XIX

429. SZKOŁA, mur., l. 20 XX.

430. OCHRONKA, ob. dom mieszkalny, mur., 1911 r., arch. Stanisław Borecki(?).

431. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:

a) pałac, mur., 1910 r. wg proj. arch. Stanisława Boreckiego

b) domek ogrodnika, mur., pocz. XX.

- szklarnia, mur. szkło, pocz. XX,

c) ogrodzenie z bramami, mur. zel. pocz. XX,

d) park krajobrazowy, XVII założony ogród, powiększony ok. poł. XVIII, przekształcony w park krajobrazowy i powiększony ok. poł. XIX, przekształcony pocz. XX.

- zespół folwarczny:

e) stajnia cugowa z wozownią, mur., ok. 1905 r.,

f) stajnia ob. garaże, mur., 1905 r.

g) stajnia koni roboczych, mur., pocz. XX,

h) obora., mur., k. XIX, przebud. po 1945 r.,

i) spichlerz, mur., ok. 1910 r.

j) magazyn. mur., ok. 1910 r.

k) młyn, mur., 1907, rozbud. ok. 1912 r.,

l) mleczarnia, mur., pocz. XX,

- kolonia domów pracowników folwarcznych:

m) dom nr 7, mur., ok. 1910 r.

n) dom nr 30, mur., pocz. XX,

o) czworak, ob. dom nr 23, mur., 1906 r.,

p) czworak, ob. dom nr 24, mur., 1910 r.

r) sześćciórak, ob. dom nr 26, mur., pocz. XX

432. DOM NR 15, mur., 1916 r.

WŁOSTOWO

433. ZAGRODA NR 10,

a) dom, mur., pocz. XX, rozbud. 1930 r.,

b) obora, mur., 1910-1920 r.

434. ZAGRODA NR 3, wł. Stanisław Jaśkowiak:

a) obora, mur., pocz. XX,

b) chlew, mur., pocz. XX

435. DOM NR 1, mur., l. 20 XX.

ZDZIECHOWICE

436. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:

a) dwór, mur., XIX/XX, przebudowany l. 70 XX,

b) brama wjazdowa, mur., pocz. XX,

c) ruiny kaplicy, mur., k. XIX,

d) park krajobrazowy, 2 poł. XIX, przekształcony pocz. XX.

- zespół folwarczny:

- e) stajnia koni wyjazdowych, mur., 1905 r.,
- f) stodoła, mur., pocz. XX
- g) spichlerz, mur., pocz. XX
- kolonia mieszkalna pracowników folwarcznych:
- h) dom , mur., 1900-1910 r.,

ZIELNICZKI

437. SZKOŁA, ob. dom nr 10, mur., pocz. XX.

438. ZAGRODA NR 11,

- a) dom, mur., 1900-1910 r.,
- b) obora, mur., 1900-1910 r.

439. DOM NR 8, mur., 1 ćw. XX.

ZIELNIKI

440. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:
  - a) dwór, mur., k. XIX przebud. l.20XX
  - b) oficyna ob. dom nr 7, mur., poł. XIX
  - c) pozostałości ogrodzenia i brama wjazdowa, mur., pocz. XX,
  - d) park krajobrazowy, ok. poł. XIX,
- zespół folwarczny:
  - e) budynek inwentarski, mur., pocz. XX
  - f) obora, mur., k. XIX
  - g) stodoła, mur. drewn, k. XIX
- kolonia mieszkalna pracowników folwarcznych:
  - h) czworak ob. dom nr 5, mur., 1920 r.
  - i) czworak ob. dom nr 9, mur., k. XIX
  - j) czworak ob. dom nr 10, mur., k. XIX

ŻABIKOWO

441. ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY:

- zespół dworski:
  - a) dwór, mur., k. XIX, cz. przebud. po 1945 r.,
  - b) park krajobrazowy, k. XIX,
- zespół folwarczny:
  - c) obora, mur., 1903, przebud. po 1945 r.,
  - d) spichlerz, mur., 1890,
  - g) stodoła, mur., 1890,
  - h) kuźnia, mur., 1900-1910,

- kolonia mieszkalna pracowników folwarcznych:

- i) czworak I, mur., pocz. XX,
- j) czworak II, mur., pocz. XX,

3.3. Obiekty ruchome z terenu gminy wpisane do rejestru zabytków.

Na terenie gminy Środa Wielkopolska do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego wpisano łącznie 7 zespołów lub pojedynczych zabytków którym odpowiada 7 numerów rejestru zabytków.

W kościele p.w. św. Katarzyny w Koszutach do rejestru zabytków wpisany jest pod numerem 129/B decyzją z roku 1971 zespół wyposażenia kościoła na który składa się 18 obiektów dla których wykonano 17 kart ewidencyjnych. W kościele p.w. św. Wawrzyńca w Mącznikach gdzie pod numerem 202/B decyzją z roku 1972 wpisano do rejestru zabytków 18 zabytków ruchomych z wyposażenia kościoła. Obiekty te są zewidencjonowane wraz z ewidencją uzupełniającą łącznie na 38 kartach ewidencyjnych. W kościele parafialnym p.w. Wszystkich Świętych w Nietrzeńsku do rejestru zabytków wpisanych było 11 obiektów dla których wykonano odpowiednią ilość kart. Wpis do rejestru rozszerzono decyzją 64/Wlkp/B w związku z czym wykonano ewidencję uzupełniającą dla wyposażenia i wystroju nietrzeńskiego kościoła liczącą, obecnie 74 karty ewidencyjne. Kościół kolegiacki w Środzie Wielkopolskiej posiada niezwykle bogate wyposażenie spośród którego do rejestru zabytków wpisano 79 obiektów ruchomych decyzją nr 68/B z roku 1971. Dla tych zabytków ruchomych wykonano 111 kart ewidencyjnych. W kościele poewangelickim obecnie parafialnym p.w. Najświętszego Serca Jezusa do rejestru zabytków wpisano pacyfikał pod numerem 119/B decyzją z roku 1971 zaś łącznie dla zabytków z tego kościoła zostało wykonanych 5 kart ewidencyjnych. Podsumowując – dla zabytków ruchomych z terenu gminy Środa Wielkopolska wykonano łącznie 349 kart ewidencyjnych przechowywanych w archiwum WUOZ w Poznaniu.

3.4. Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, parki kulturowe, parki krajobrazowe – wykaz).

Układy urbanistyczne: Środa Wielkopolska

Obszar Chronionego Krajobrazu: „Bagna Średzkie” położone między drogą Poznań – Bytom a nasypem kolejki wąskotorowej Środa – Zaniemyśl oraz ul. Łąkową i drogą Środa – Zaniemyśl a ul. Kórnicką (Uchwała Nr XXVII/367/2005 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 23 czerwca 2005 r.)

Park Krajobrazowy: „Żerkowsko-Czeszewski Park Krajobrazowy” ustanowiony rozporządzeniem Nr 1/94 Wojewody Kaliskiego i Poznańskiego z dnia 17 października 1994 r. Obejmuje on tereny o dużych wartościach przyrodniczych, krajobrazowych, naukowo-dydaktycznych i kulturowych. Całość parku obejmuje powierzchnię 15.640 ha. Tylko niewielki, południowo-wschodni fragment gminy należy do tego parku (na południe od Winnej Góry)

3.5. Stanowiska archeologiczne.

3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków

Czarne Piątkowo, stan. 1, AZP 57-32/27

- cmentarzysko płaskie
- nr rejestru 799/A, decyzja z dnia 8 grudnia 1969 r.,
Chudzice, stan. 3, AZP 56-31/75
- osada
- nr rejestru 1375/A, decyzja z dnia 11 listopada 1972 r.,
Chudzice, stan. 1, AZP 56-31/56
- osada
- nr rejestru 1374/A, decyzja z dnia 11 listopada 1972 r.,
Januszewo, stan. 1, AZP 56-30/16
- osada
- nr rejestru 1367/A, decyzja z dnia 10 listopada 1972 r.,
Pławce, stan. 17, AZP 54-30/104
- osada
- nr rejestru 2274/A, decyzja z dnia 30 maja 1993 r.,
Pławce, stan. 8, AZP 54-30/120
- osada
- nr rejestru 2275/A, decyzja z dnia 30 maja 1993 r.,
Nadziejewo, stan. 1, AZP 57-31/62
- cmentarzysko płaskie

- nr rejestru 1338/A, decyzja z dnia 25 lutego 1972 r.,

3.5.2. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej

Na terenie gminy zarejestrowano 3 stanowiska archeologiczne o własnej formie krajobrazowej. Są to:

- Szlachcin, grodzisko, stan. 9
- Starkowiec Piątkowski, grodzisko, stan. 35
- Winna Góra grodzisko, stan. 2

3.5.3. Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych – uwarunkowania fizjograficzne).

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo – konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Poniższa tabela prezentuje zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Środa Wlkp.

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	ilość	w tym wpisanych do rejestru
grodziska	3	x
osady	709	5
cmentarzyska	64	2
inne	x	x

Stanowiska archeologiczne z terenu gminy przede wszystkim są reprezentowane przez osady i położone są głównie wzdłuż rz. Moskawy oraz w rejonie Średzkiej Strugi. Osadnictwo na tym obszarze trwało nieprzerwanie od mezolitu, poprzez neolit i epokę brązu aż do średniowiecza włącznie.

Na terenie gminy zarejestrowano kilka skupisk stanowisk archeologicznych. Osadnictwo ludzkie w pradziejach koncentrowało się między innymi na północ od Januszewa, wokół Dębicza i Dębiczka, a następnie przy północno-wschodniej granicy gminy (Orzeszkowo, Murzynowo Leśne). Zarejestrowano tu ślady osadnictwa z okresu neolitu, osady kultury łużyckiej i przeworskiej z okresu wpływów rzymskich oraz datowane na wczesne średniowiecze. Rozproszone, ale zróż-

nicowane osadnictwo występuje obok takich miejscowości jak Koszuty, Jarosławiec, Żabikowo, Stupia Wielka. Skupiska stanowisk archeologicznych odkryto w rejonie Topoli, Środy Wlkp., Janowa, Mącznik i Kijewa co ma związek z bogatą siecią hydrograficzną oraz dobrymi glebami. Podobna sytuacja jest wzdłuż rzeczki Wielkiej i leżących przy niej miejscowościach: Szlachcin i Brzezie.

Duże wielokulturowe osady z wczesnej epoki kamienia, epoki brązu, okresu wpływów rzymskich oraz wczesnego średniowiecza zarejestrowano wokół Brodowa, Nadziejewa, Pierchna, Nietrzanowa, Włostowa, Czarnego Piątkowa, Starkówca Piątkowskiego i Winnej Góry. Są to interesujące pod względem usytuowania i zachowanego materiału osady i

grodziska wczesnośredniowieczne oraz cenne pod względem poznawczym dla problematyki osadnictwa wczesnośredniowiecznego terenów gminy.

W okresie wczesnego średniowiecza kształtuje się obecny układ miejscowości, stanowiska średniowieczne i nowożytne występujące w pobliżu obecnych miejscowości wyznaczają tym samym ich metrykę.

4. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

4.1. Stan zachowania zabytków

4.1.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
Babin	Park	2
Brodowo	Park	4
Chudzice	Park	4
Chwałkowo	Park	2
Dębicz	Pałac	4
Jarostawiec	Dwór	5
	Park	2
Koszuty	Dwór	4
	Park	5
	Wiatrak I	2
	Wiatrak II	2
	Wiatrak III	3
Mączniki	Kościół	4
Nadziejewo	Park	3
Pętkowo	Park	3
Pierzchno	Park	3
Pławce	Park	2
Połajewo	Pałac	2
	Park	2
Słupia Wielka	Pałac	5
	Park	4
Strzeszki	Park	2
Szlachcin	Pałac	3
	Park	3
Środa Wlkp.	Kościół kolegiacki	5
	Plebania	5
	Pozostałości kościoła dominikanów	5
	Cmentarz katolicki	4
	Kaplica cmentarna	5
	Ogrodenie	3
	Kościół poewangelicki	3
	Ratusz	5
	Dom, ul. Dąbrowskiego 2	5
	Dom, ul. Dąbrowskiego 12	4
	Dom, ul. Dąbrowskiego 20	4
	Dom, ul. Kilińskiego 7	4
	Dom, ul. Kilińskiego 13	4
	Dom, ul. Kolegiacka 4	4
	Dom, ul. Krótka 5	2
	Willa, ul. Niedziałkowskiego 32	3
	Dom, Rynek 9	4
	Dom, Rynek 13	3
	Dom, Rynek 14	3
	Dom, Rynek 15	3
	Dom, ul. Szamarzewskiego 20	3
	Wodociągowa wieża ciśnień	4
Środa - Żrenica	Klasztorówka	2
	Stajnia	4
	Park	3
Trzebistawki	Dwór	4
Ulejno	Dwór	3
	Park	2
	Folwark	4
Winna Góra	Kościół	5
	Pałac	5
	Park	5

Zdziechowice	Park	2
Zielniki	Park	2

LEGENDA:

1. Bardzo zły
2. Zły
3. Dostateczny
4. Dobry
5. Bardzo dobry

Dębicz:.

- pałac własność prywatna, od 2003 r. znajduje się w stanie dobrym. Zostały przeprowadzone prace przy dachu, osuszone fundamenty, wymieniono okna w części parteru oraz na piętrze budynku zachowując pierwotny wygląd. We wnętrzach przeprowadzono prace malarskie na podstawie odkrywek. Obiekt wymaga prac elewacyjnych. Widoczne spękania tynku, odpadające fragmenty tynku, odsłaniające od strony północnej ceglany mur.
- park – zachowany układ kompozycyjny, zachowany w dobrym stanie, prace pielęgnacyjne są prowadzone na bieżąco i konsultowane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu.

Jarosławiec:

- zespół dworsko – parkowy
- dwór znajduje się w dobrym stanie technicznym i jest poddawany bieżącym naprawom i remontom.
- park – jego układ kompozycyjny jest prawie całkowicie zniekształcony na skutek niewłaściwie prowadzonych prac przez dotychczasowych użytkowników.

Koszuty:

- zespół dworsko – parkowy należy do najcenniejszych zabytków na terenie gminy
- Dwór poddawany jest bieżącym naprawom i konserwacji. W ostatnim czasie przeprowadzono kompleksowy remont więźby wraz ze wzmocnieniem stropów. Sukcesywnie wymieniana jest również zniszczona stolarka okienna. W najbliższym czasie konieczna jest impregnacja lub wymiana gontu na dachu.
- Park utrzymany jest w bardzo dobrym stanie.
- trzy wiatraki koźlaki- w złym stanie znajdują się wiatraki, szczególnie dwa wpisane w ostatnim czasie do rejestru zabytków. (Wiatrak przeniesiony z Jarosławca poddany był kapitalnemu remontowi w latach 80 – tych, stąd znajduje się w nieco lepszym stanie). Wszystkie wiatraki oprócz tego, że ulegają degradacji w wyniku braku bieżącej konserwacji i wpływu czynników atmosferycznych, są systematycznie dewastowane. Aktualny prywatny właściciel,

nie prowadzi żadnych prac remontowych. Została wszczęta procedura nakazu.

Mączniki:

- drewniany kościół p.w. św. Wawrzyńca – od 2006 r. przystąpiono do prac remontowych polegających m. in. na: robotach naprawczych w strefie cokołu, wykonaniu izolacji przeciwwilgociowej, renowacji ścian zewnętrznych. Przystąpiono też do remontu zniszczonej więźby dachowej oraz wymiany pokrycia dachowego z dachówki ceramicznej na pokrycie z gontów drewnianych. Częściowo wymieniono stolarkę okienną.

Połażajewo:

- zespół pałacowo-parkowy
- pałac - przerwano prowadzony remont przed wielu laty. Obiekt nie użytkowany, pozbawiony stropów z wymienioną częściowo stolarką okienną, ulega wtórnej degradacji.
- park podzielony pomiędzy trzech właścicieli. Właściciel po zakupie dworu i części parku wykonał prace porządkowe które zostały przerwane. Stan parku jest zły, obecnie nie są prowadzone żadne prace pielęgnacyjne.

Słupia Wielka:

- zespół pałacowo – parkowy
- pałac znajduje się w dobrym stanie technicznym i jest poddawany bieżącym naprawom i remontom.
- park jest utrzymany w dobrym stanie na bieżąco pielęgnowany

Środa Wlkp.:

- gotycki kościół kolegiacki p.w. Wniebowzięcia NMP - w dobrym stanie technicznym. Na bieżąco prowadzone są naprawy, remonty i konserwacje, zarówno przy samym kościele, jak i przy murze go otaczającym. W 2007 r. zakrycia została poszerzona o jedno przęsło.
- plebania przy kościele – również utrzymana w stanie dobrym
- zespół cmentarza katolickiego – w dobrym stanie znajduje się kaplica cmentarna. Cały zespół cmentarza jest zadbane i utrzymany w porządku, jednak zabytkowy mur otaczający cmentarz od strony wschodniej, pochylony i znacznie zawilgocony wymaga przeprowadzenia prac remontach. Również położone przy nim grobowce znanych i zasłużonych dla miasta i regionu jego mieszkańców wymagają podjęcia systematycznych prac konserwatorskich. W ostatnim czasie, dzięki inicjatywie Średzkiego Towarzystwa

- Kulturalnego poddano konserwacji jeden z grobowców – grobowiec rodziny Laskowskich, jednak jest to kropla w morzu potrzeb. Jednocześnie ze środków Starostwa Powiatowego wyremontowano znajdujący się w najgorszym stanie odcinek muru.
- pozostałości kościoła dominikanów – obiekt całkowicie przebudowany, pełniący obecnie funkcję zakładu produkcyjnego, w dobrym stanie technicznym
  - kościół poewangelicki – znajduje się w stanie zadawalającym, choć w najbliższym czasie wymagał będzie przełożenia pokrycia dachowego i naprawy opierzeń. Parafia uzyskała obecnie pozwolenie konserwatorskie na naprawę spoin szczytowej ściany prezbiterium. w 2006 r. została wybudowana zakrystia.
  - ratusz – w dobrym stanie technicznym, przy budynku na bieżąco przeprowadzane są naprawy i remonty
  - 13 budynków mieszkalnych – w dobrym stanie technicznym znajdują się domy położone przy ul. Dąbrowskiego 2, 12 i 20, przy ul. Kilińskiego 7 i 13, Kolegiackiej 4 oraz przy Rynku 9, choć dom przy Kilińskiego 7 ma zawilgoczone mury w partii piwnic i cokołu. Właściciele domu przy Kilińskiego 13 zamierzają przystąpić do remontu dachu i elewacji, na co uzyskali już pozwolenie konserwatorskie. Dom przy ul. Szamarzewskiego 20 jest nieco zaniedbany, wymaga przejrzenia więźby i pokrycia dachowego. W niezbyt dobrym stanie znajdują się najstarsze domy mieszkalne w mieście – pochodzące z końca XVIII w. tzw. domki senatorskie przy Rynku 13, 14, i 15. Stwierdzono duże zużycie konstrukcji, szczególnie stropów i więźby. Również pokrycia dachowe wymagają przejrzenia. W złym stanie znajduje się willa przy ul. Niedziałkowskiego 32, której remont przerwano kilka lat temu. Wykonano jedynie remont więźby dachowej wraz z wymianą pokrycia. Obecnie budynek stoi pusty, ze zniszczoną stolarką okienną i drzwiową. W bardzo złym stanie są zdobione dekoracją architektoniczną tynki elewacji zewnętrznych. Przeprowadzenia pilnego remontu wymaga również dom przy ul. Krótkiej 5. Budynek jest opuszczony, wnętrza zdewastowane. Stwierdzono liczne nieszczelności w pokryciu dachowym, zniszczoną więźbę, ugięte stropy, duże zawilgocenie ścian oraz odspojone tynki zewnętrzne i wewnętrzne.
  - wodociągowa wieża ciśnień – budynek w poprawnym stanie technicznym, choć nie użytkowany
- Szlachcin:
- zespół pałacowo – parkowy
  - pałac po zmianie właściciela poddany został pracom remontowym, polegającym przede wszystkim na osuszeniu piwnic i ścian zewnętrznych i uszczelnieniu dachu. Budynek do tej pory własność Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej przez wiele lat pozbawiony bieżącej konserwacji, był silnie zawilgocony, szczególnie w partii piwnic i cokołu, natomiast wnętrza systematycznie zalewane były przez nieszczelny dach.
- Park w trakcie prac rewaloryzacyjnych, przeprowadzono już wstępne prace porządkowe i sanitarne. Właściciel przygotował teren do odtworzenia stawu parkowego.
- Trzebiślawki:
- dwór – zachowany dobrym stanie, w 2006 r. zakończono remont pokrycia dachowego. Obiekt wymaga prac elewacyjnych, i uzupełnienia detalu architektonicznego.
- Ulejno:
- zespół dworsko – folwarczno - parkowy
  - dwór - od 2006 r. własność prywatna. Nowy właściciel rozpoczął prace remontowe polegające na: wymianie stolarki okiennej i drzwiowej, na drewnianą, zachowując pierwotne wymiary i formę oraz podjął działania w celu naprawy dachu. Obiekt wymaga jeszcze wielu prac renowacyjnych przy elewacjach, które pozbawione są detalu i tylko częściowo zabezpieczone zaprawa tynkarską.
  - park – podjęte zostały prace pielęgnacyjne. Park został ogrodzony metalową siatką. Pilna jest do usunięcia szpecząca park zabudowa gospodarcza, szopki i garaże. Ponadto w granicy parku znajduje się hydrofornia, która należy rozebrać i usunąć po tzw. śmierci technicznej obiektu.
- Winna Góra:
- kościół p.w. św. Michała Arch., rozbudowany w 1912 r. przez arch. Stanisława Boreckiego poddawany jest od kilku ostatnich lat pracom remontowym, polegającym na naprawie więźby, wymianie pokrycia dachowego, naprawie i malowaniu tynków zewnętrznych oraz malowaniu wnętrza.
  - zespół pałacowo – parkowy
  - pałac również działo Boreckiego, przeszedł remont kapitalny – naprawę dachu i stropów, wymianę pokrycia dachowego, remont elewacji wraz z malowaniem, kompleksowy remont i adaptację wnętrz. W budynku działa Izba Pamięci Henryka Dąbrowskiego
  - park - stan parku bardzo dobry.
- Żrenica pod Środą Wlkp.
- zespół dworsko – parkowy - w szczególnie złym stanie znajduje się nie użytkowany od wielu lat budynek klasztorówki, zdewastowany, z niekompletnym pokryciem dachowym, zawilgoconymi i zagrzybionymi ścianami. Konieczne jest pilne wszczęcie procedury zmierzającej do wydania nakazu na remont budynku. Pobliska stajnia jest użytkowana i w dobrym stanie. Park w stanie średnim po przejęciu terenu od Agencji Nieruchomości Rolnych przez gminę prowadzone są tu systematyczne prace porządkowe i pielęgnacyjne.

Wszystkie prace podejmowane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków po uprzednim uzgodnieniu ich zakresu w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków.

4.1.2. Stan zachowania zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

Na terenie gminy znajduje się jeden cmentarz wpisany do rejestru zabytków jest to cmentarz parafialny w Środzie. Na terenie cmentarza występuje wiele grobów i grobowców wymagających pilnych napraw i prac konserwatorskich podobnie jak ceglane ogrodzenie. Na cmentarzu kwatery Powstańców Wielkopolskich w dobrym stanie. W złym stanie znajdują się cmentarze ewangelickie położone na terenie gminy wymagają uporządkowania i prac sanitarnych.

Zespoły wyposażenia kościoła p.w. św. Katarzyny w Koszutach, p.w. św. Wawrzyńca w Mącznikach, kolegiackiego i p.w. Najświętszego Serca Jezusa w Środzie Wielkopolskiej są w stanie technicznym dostatecznym, jedynie zabytki z kościoła p.w. Wszystkich Świętych w Nietrzanowie są w dobrym stanie.

Wszystkie prace podejmowane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków wymagają pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków po uprzednim uzgodnieniu ich zakresu w Wojewódzkim Urzędzie Ochrony Zabytków.

4.1.3. Stan zachowania stanowisk archeologicznych

Należy zaznaczyć na wstępie, że wszystkie stanowiska archeologiczne są tak samo ważne dla rekonstrukcji większych procesów lub wyjaśnienia mniejszych problemów i zagadnień. W myśl art. 6 pkt 3 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568) wszystkie zabytki archeologiczne – bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece.

Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków tj. cmentarzysko w Czarnym Piątkowie i Nadziejewie oraz osady w Chudziarach, Januszewie i Pławcach są położone są na polach użytkowanych rolniczo. W związku z tym podlegają ciągłemu zagrożeniu. Dlatego też wymagają przeprowadzenia badań sondażowych w celu ustalenia stanu zachowania substancji zabytkowej co z kolei będzie podstawą do podjęcia decyzji o konieczności zmiany sposobu użytkowania gruntu lub przeprowadzenia badań ratowniczych na tych stanowiskach.

Stanowiska archeologiczne nie wpisane do rejestru zabytków, ujawnione głównie podczas badań AZP, stanowią podstawową i najliczniejszą grupę, która składa się na archeologiczne dziedzictwo kulturowe. Z powodu ich liczebności trudno określić stan zachowania każdego pojedynczego stanowiska archeologicznego. Z pewnością można jedynie stwierdzić, że stanowiska położone na terenach niezabudowanych, nieużytkach i zalesionych nie wykazują się stanem naruszenia ich substancji zabytkowej co kwalifikuje je do stanowisk najlepiej zachowanych.

4.2. Obszary największego zagrożenia dla zabytków

4.2.1. Obszary największego zagrożenia dla zabytków nieruchomych.

Zagrożenia – czynniki negatywnego oddziaływania na środowisko kulturowe:

- a) niekontrolowany rozwój inwestycyjny na obszarach miast i wsi ingerujący w historyczny układ urbanistyczny i ruralistyczny;
- b) brak skutecznej ochrony krajobrazu kulturowego ze względu na minimalną ilość opracowywanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- c) niedostatek mechanizmów promujących działania na rzecz ochrony, konserwacji i rewitalizacji zabytków;
- d) niedostatek środków publicznych na rewitalizację.
- e) braki w edukacji kulturowej i niedostateczna świadomość wartości zasobów kulturowych.

4.2.2. Istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych

Podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych.

Aby zapobiec zniszczeniu stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych, prace ziemne prowadzone w strefie ochrony stanowisk archeologicznych wymagają prowadzenia badań archeologicznych w zakresie uzgodnionym z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Jest to szczególnie ważne podczas takich inwestycjach jak budowa budynków mieszkalnych i usługowych oraz inwestycje liniowe: przyłącza kanalizacji deszczowej, sanitarnej, gazowej, telekomunikacyjnej.

Natomiast realizacja inwestycji takich jak budowa obwodnic, dróg, zbiorników retencyjnych, eksploatacja piśnicy i żwirowni, kopalnie kruszywa bezwzględnie wymaga prawidłowego rozpoznania terenu pod względem faktycznej ilości stanowisk archeologicznych oraz przeprowadzenia ratowniczych badań wykopaliskowych na wytypowanych stanowiskach. Z uwagi na szerokopłaszczyznowy zakres prac ziemnych charakteryzujący tego typu przedsięwzięcia budowlane, w bezpowrotny sposób niszczy się substancję zabytkową i obiekty archeologiczne.

Należy pamiętać również o pracach ziemno-budowlanych związanych z przebudową lub rozbiórką budynków wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków. Towarzystwo im badania archeologiczne są niezwykle istotne w procesie rekonstrukcji dawnej zabudowy.

Przebudowa układów urbanistycznych, ruralistycznych i założeń pałacowo-parkowych prowadzi często do naruszenia średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych. W związku z tym wszystkie prace ziemne wymagają jednoczesnego prowadzenia badań archeologicznych. Wyniki badań często stanowią jedyną dokumentację następujących po sobie epizodów osadniczych. Na tym terenie. Pozwalają skorygować, uszczegółowić i potwierdzić dane ze źródeł pisanych.

Pozyskany w trakcie badań materiał ruchomy umożliwia uzupełnienie danych o kulturze materialnej oraz statusie społecznym i zawodowym mieszkańców. Dlatego ważne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest też rozwój turystyki zwłaszcza nad jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te atrakcyjne pod względem rekreacyjnym często były również okupowane przez ludzi w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie niezwykle licznych osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

Istotne zagrożenie dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka. Niektóre zagrożenia pojawiły się w ciągu ostatnich lat, jak na przykład działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali, których rozmiarów nie potrafimy ocenić. Działalność ta szczególnie zagraża cmentarzyskom oraz grodziskom zlokalizowanym na terenie gminy. Wiele zagrożeń wynika z przyspieszonego rozwoju gospodarczego – jak już wspomniano użycie ciężkiego sprzętu w rolnictwie, rozwój budownictwa i budowa dróg.

4.2.3. Obszary największego zagrożenia dla zabytków archeologicznych

W oparciu o plany inwestycyjne można wymienić obszary na terenie gminy, zagrożonych pod względem zachowania zabytków archeologicznych. Zadania te wymagają prowadzenia badań archeologicznych ze względu na niszczący charakter ich prac ziemnych. Na terenie gminy priorytetowe zamierzenia inwestycyjne wiążą się przede wszystkim z funkcjonowaniem układu drogowego, systemem wodno-kanalizacyjnym oraz rozwojem infrastruktury społecznej.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest uzgadnianie oraz wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

4.3. Uwarunkowania wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

Studium zostało zatwierdzone przez Radę Miejską uchwałą Nr XXVI/374/2002 z dnia 20 lutego 2002 r., i zmienione Uchwałami Nr: III/21/2006 z dnia 28 grudnia 2006 r. oraz XV/209/2008 z dnia 24 stycznia 2008 r.

- W rozdziale III. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO w pkt 4 Środowisko kulturowe poinformowano, że zasoby kulturowe zostały naniesione na planszy w skali 1:20 000 pt.: „Środowisko kulturowe”. Dokładną lokalizację posiadają tylko obiekty ujęte w rejestrze zabytków. Występowanie stanowisk archeologicznych jedynie zasygnalizowano a ich dokładną lokalizację obrazują mapy w skali 1:10.000. Zwraca się uwagę że wykaz zabytków „może posłużyć jedynie jako materiał pomocniczy przy opracowywaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,

gdyż zmiany następujące w tym zakresie są duże: wykaz ten może być umniejszony (...) albo wzbogacony o dodatkowe obiekty.”

W pkt 4.2. Obiekty objęte ochroną wymieniono obiekty ujęte w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków tj. zabytki ruchome, nieruchome i stanowiska archeologiczne (Chudzice, Czarne Piątkowo, Januszewo), ponadto „ochroną konserwatorską objęty jest układ urbanistyczny z XIII - XIX w.” ze szczególnym uwzględnieniem: miasta średniowiecznego, zamkniętego czytelnym do dziś obwodem dawnych fortyfikacji, relikty osady wczesnośredniowiecznej przy kolegiacie i w przyległym od północy Przedmieściu Góreckim oraz trzy przedmieścia: Góreckie, Pydrskie i Poznańskie.

Strefą zarezerwowaną do badań archeologicznych wymienia się: teren kolegiaty, dworu królewskiego i pn. część osady przedlokacyjnej po miejsce kościoła Wszystkich Świętych, miejsce średniowiecznego ratusza na rynku i miejsce kościoła Św. Idziego na Przedmieściu Pydrskim.

W punkcie tym wymienia się również „Obiekty objęte ochroną, kulturowo cenne (wg wykazu Państwowej Służby Ochrony Zabytków)” z podziałem na zespoły dworskie, zespoły folwarczne, kościoły i zespoły kościelne, kaplice, cmentarze, parki, obiekty użyteczności publicznej, obiekty przemysłowo-gospodarcze, domy mieszkalne i zagrody.

W pkt 4.3. Obszary ochrony archeologicznej krótko scharakteryzowano najstarsze dzieje obszaru gminy Środa Wlkp. Podano liczbę stanowisk archeologicznych -766, z czego 78 to cmentarzyska, 176 osady, 331 punkty osadnicze wraz z ich stopniem wartości poznawczej. Zaznaczono przy tym ze zasięg stanowisk przedstawiony na mapie określany jest na podstawie badań powierzchniowych należy więc traktować orientacyjnie. W związku z tym Studium operuje się pojęciem „strefy intensywnego występowania stanowisk archeologicznych”. Ponad to nakazuje się „objęcie miasta szczególną ochroną”.

W rozdziale IV. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY w pkt 1 Uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z dotychczasowego przeznaczenia terenów zawarto, iż „Najtrwalszymi elementami zainwestowania, które bezwzględnie muszą być utrzymane w studium, mimo iż mogą stanowić barierę dla rozwoju przestrzennego, są urządzenia związane z infrastrukturą techniczną sieciową: drogi (głównie krajowa, wojewódzkie i powiatowe) linia kolejowa, gazociągi oraz linie elektroenergetyczne wysokich napięć.

Nienaruszalna jest również struktura funkcjonalno-przestrzenna miasta wykształcona na przestrzeni wieków w obrębie śródmieścia i - w ostatnich latach - na terenach osiedli otaczających śródmieście. Zainwestowanie miejskie jest generalnie w dobrym stanie technicznym. Zabudowa, zarówno mieszkaniowa jak i produkcyjno-magazynowa, jest zadbana. Tylko na nielicznych posesjach występują obiekty nie kwalifikujące się już do remontu.

Należy stwierdzić, że w mieście nie ma obszarów wymagających radykalnego przekształcenia. Pewne niedociągnięcia w zakresie estetyki i stanu technicznego są możliwe do usunięcia. A istniejące zainwestowanie może i powinno być utrzymane w studium.

Na obszarach wiejskich bezwzględniego utrzymania wymagają istniejące wsie z historycznie ukształtowaną zabudową koncentrującą się wokół zespołów pałacowych, dworskich czy folwarcznych objętych ochroną konserwatorską.

Nowsza zabudowa, obrastająca wokół historyczne układy, choć nie zawsze prawidłowo zlokalizowana (w rozproszeniu, obudowująca główne drogi itp.) musi być utrzymana ze względu na jej dobry stan techniczny i brak możliwości naruszenia własności (konieczność wprowadzenia ład przestrzennego jest zbyt słabym argumentem, by można myśleć o jej likwidacji).

Istniejąca zabudowa na wsi nie występuje w formie zwartej; w skupionej znajduje się zwykle tylko w centrum wsi, a poza nim - w formie rozproszonej. Nie pozostaje to bez znaczenia dla kształtowania przyszłych jednostek osadniczych: duży udział będzie stanowiła tzw. zabudowa plombowa uzupełniająca luki między zabudową istniejącą. W ten sposób niejako wymuszone jest rozciągnięcie wsi wzdłuż dróg wychodzących z nich (chodzi również o wykorzystanie uzbrojenia, które zostało już wykonane).

Wnioski:

Istniejące zainwestowanie w zasadniczy sposób rzutować będzie na zagospodarowanie przestrzenne przyjęte w studium zarówno w mieście jak i na obszarach wiejskich, ponieważ:

- trzeba utrzymać praktycznie całe istniejące zainwestowanie, można spodziewać się tylko nielicznych, drobnych przekształceń (zmiana funkcji, przebudowa itp.) nie rzutujących na charakter zagospodarowania."

W pkt 4. Uwarunkowania rozwoju gminy wynikające z wartości kulturowych. zwrócono uwagę, że „Zasoby dziedzictwa kulturowego stanowią trwałe i istotny element struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy”.

Gmina Środa jest gminą o stosunkowo bogatym środowisku kulturowym, choć grupa najcenniejszych zabytków - wpisanych do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków - jest niezbyt liczna.

Gmina pod względem krajobrazowym jest mało ciekawa (płaski teren, brak naturalnych zbiorników wodnych, niewiele lasów i zadrzewień śródpolnych). Z tego powodu warto i trzeba wyjątkowo zadbać o utrzymanie i właściwe wyeksponowanie zasobów kulturowych jakie na tym obszarze występują. Z kolei obszary przyrodniczo ciekawe mogą jeszcze zyskać na atrakcyjności dzięki obiektom zabytkowym.

Należy „zadbać o utrzymanie i właściwe wyeksponowanie zasobów kulturowych”. Jednakże taki stan rzeczy powoduje pewne skutki tj. „dają one szansę rozwoju gminy, uatrakcyjniają ją”, „stanowią pewnego rodzaju barierę w jej rozwoju” oraz utrudniają swobodne gospodarowanie bądź w obrębie samego zabytku, bądź w jego sąsiedztwie. Wśród ograniczeń wynikających z ochrony zabytków wymienione zostały:

- „dla właścicieli lub użytkowników obiektów objętych ochroną istnieje obowiązek uzgadniania lub opiniowania wszelkich zmian ze służbami konserwatorskimi,

- dla Urzędu Miejskiego istnieje obowiązek uwzględnienia wytycznych konserwatorskich przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz konieczność dbania o miejsca pamięci narodowej,
- na obszarach ochrony archeologiczno-konserwatorskiej podjęcie jakichkolwiek inwestycji związanych z pracami ziemnymi musi być uzgodnione z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych”.

Jako największe zagrożenie dla zachowania dziedzictwa uznano „brak świadomości społecznej odnośnie potrzeby chronienia tych zasobów i brak środków finansowych na utrzymanie ich na odpowiednim poziomie”. Z powodu zakładanego stopniowego rozwoju jednostek osadniczych i „brak radykalnych przekształceń funkcjonalno-przestrzennych” na terenie gminy nie znaleziono specjalnych zagrożeń dla zasobów dziedzictwa kulturowego.

W rozdziale V. KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY w pkt 5. Zasady ochrony dóbr kultury określono podstawy, które zapewnią zachowanie dóbr kultury tj.

- przestrzeganie prawa obowiązującego w tym zakresie,
- systematyczne korygowanie wykazu zabytków, jaki znajduje się w materiałach inwentaryzacyjnych do min. studium,
- obowiązek uzgadniania właścicieli i użytkowników obiektów wpisanych do rejestru zabytków, z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkich zmian w zakresie funkcji, formy i detali architektonicznych, wystroju wnętrza itp., natomiast właścicieli i użytkowników cennych kulturowo obiektów objętych ochroną zobowiązuje do zasięgnięcia opinii WKZ w zakresie zmian j.w.,
- obowiązek uwzględniania wytycznych konserwatorskich przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla obiektów objętych ochroną lub będących w ich sąsiedztwie, o ile zagospodarowanie to może w jakikolwiek sposób naruszyć wartość obiektów chronionych,
- otoczenie szczególną troską przez gminę „miejsca pamięci narodowej i nieczynne cmentarze poprzez: sprzątnięcie ich otoczenia, odnawianie tablic informacyjnych, remonty dróg dojazdowych itp., a w odniesieniu do obiektów zabytkowych, których nie jest właścicielem – wymusić (odpowiednimi przepisami prawa lokalnego i nadzorem nad ich realizacją) przynajmniej utrzymanie porządku i czystości w ich bezpośrednim sąsiedztwie.”
- finansowanie remontów i utrzymania obiektów podlegających ochronie konserwatorskiej
- obowiązku przestrzegania ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i studium.
- obowiązek uzgadniania z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych inwestycji związanych z pracami ziemnymi (na terenie stanowisk wpisanych do rejestru zabytków należy liczyć się z zakazem jakichkolwiek inwestycji)

Do studium dołączono załącznik graficzny w postaci mapy w skali 1:20.000 pt.: „Środowisko kulturowe” wraz z wykazem obiektów objętych ochroną konserwatorską i stanowiskami archeologicznymi naniesionymi na mapach w skali 1:10.000;

W rozdziale VI. USTALENIA DLA POSZCZEGÓLNYCH FORM ZAGOSPODAROWANIA TERENU „Szczególnego potraktowania wymagają:

- tereny zabudowy mieszkaniowej położone w obrębie zabytkowego układu urbanistycznego,
- tereny zabudowy mieszkaniowej położone w obszarach objętych ochroną archeologiczną,
- obiekty objęte ochroną konserwatorską, dla których działania określono w rozdz. V studium.”

4.4. Uwarunkowania wynikające z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy

Gmina Środa Wlkp. nie posiada Gminnego Planu Zagospodarowania Przestrzennego obejmującego teren całej gminy; obowiązują natomiast miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w poszczególnych miejscowościach.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w których uwzględniono zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i archeologicznego:

- ŚRODA WLKP., uchwała Nr XV/222/2000 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 21 sierpnia 2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego parku miejskiego w Środzie Wielkopolskiej
- w rozdziale I, §4: 7) Szczególne warunki zagospodarowania terenów, w tym zakaz zabudowy, wynikające z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, prawidłowego zagospodarowania zasobami przyrody oraz ochrony gruntów rolnych.
- ŚRODA WLKP., uchwała Nr XV/222/2000 r. Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 21 sierpnia 2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego parku miejskiego w Środzie Wlkp.
- w rozdziale 2, §6: 7. Szczególne warunki zagospodarowania terenu, w tym zakaz zabudowy, wynikający z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, prawidłowego gospodarowania zasobami przyrody oraz ochrony gruntów rolnych.

1) Na całym obszarze planu ustala się wyposażenie nieruchomości w urządzenia służące do gromadzenia odpadów komunalnych; unieszkodliwianie lub usuwanie wszelkiego rodzaju odpadów z terenu nieruchomości winno odbywać się na zasadach określonych w przepisach odrębnych i szczególnych.

- ŚRODA WLKP., uchwała Nr XVI/236/2000 r. Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 18 września 2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów usługowo – mieszkaniowych w Środzie Wielkopolskiej, rejon ul. Witosa

- w rozdziale 2, §2 Istnieje obowiązek uwzględniania wytycznych konserwatorskich przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy zagospodarowania terenu dla domów objętych ochroną (oznaczonych symbolem na rysunku planu) oraz obiektów w ich sąsiedztwie, o ile zagospodarowanie to może w jakikolwiek sposób naruszyć wartość obiektów chronionych.

- ŚRODA WLKP., uchwała Nr XVI/235/2000 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 18 września 2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu budownictwa mieszkaniowego przy ulicy Topolskiej w Środzie Wielkopolskiej.

- w rozdziale 2, §6: 7. Szczególne warunki zagospodarowania terenu, w tym zakaz zabudowy, wynikający z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, prawidłowego gospodarowania zasobami przyrody oraz ochrony gruntów rolnych.

2) Dopuszcza się zmianę sposobu użytkowania obiektów lub ich części z funkcji podstawowej na dopuszczalną, przy zachowaniu warunków określonych w uchwale oraz przepisów szczególnych i odrębnych.

- ŚRODA WLKP., uchwała Nr XVI/236/2000 z dnia 18 września 2000 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w rejonie ulic Witosa, Polnej, Nekielskiej i Strzeleckiej w Środzie Wlkp.

- w rozdziale 2, §6: 7. Szczególne warunki zagospodarowania terenu, w tym zakaz zabudowy wynikający z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, prawidłowego gospodarowania zasobami przyrody oraz ochrony gruntów rolnych.

2) Dopuszcza się zmianę sposobu użytkowania obiektów lub ich części z funkcji podstawowej na dopuszczalną, przy zachowaniu warunków określonych w uchwale oraz przepisów szczególnych i odrębnych

- ŚRODA WLKP. uchwała nr XXIII/326/2001 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 28 września 2001 r. w sprawie miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego osiedla budownictwa mieszkaniowego w rejonie ulic Gnieźnieńskiej – Lotniczej w Środzie Wielkopolskiej

- w rozdziale 2, pkt 7.: Szczególne warunki zagospodarowania terenu w tym zakaz zabudowy, wynikające z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, prawidłowego gospodarowania zasobami przyrody oraz ochrony gruntów rolnych.

2) Dopuszcza się zmianę sposobu użytkowania obiektów lub ich części z funkcji podstawowej na dopuszczalną przy zachowaniu warunków określonych w uchwale oraz przepisów szczególnych i odrębnych.

- CZARNE PIĄTKOWO, uchwała nr XXVII/393/02 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 24.04.2002 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu górniczego złóż kruszywa naturalnego oraz terenu działalności gospodarczej we wsi Czarne Piątkowo, gm. Środa Wlkp.

- w rozdziale 6: Szczególne warunki zagospodarowania terenów, w tym zakaz zabudowy, wynikający z potrzeb ochrony środowiska przyrodniczego, kulturowego i zdrowia ludzi, prawidłowego gospodarowania zasobami przyrody oraz ochrony gruntów rolnych i leśnych.

§31: wszelkie prace ziemne należy wykonywać po uzgodnieniu z odpowiednim organem nadzoru archeologicznego.
- NAGRADOWICE-KIJEWO, uchwała nr XXVII/392/02 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 24.04.2002 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego korytarza napowietrznej linii WN 110kV Nagradowice-Kijewo w gminie Środa Wlkp.
- w rozdziale 3, §13 pkt.4: przy wykonywaniu wszelkich wkopów, dla osadzenia słupów energetycznych, zwrócić uwagę na istniejącą sieć gazową, urządzenia melioracyjne oraz ewentualne stanowiska archeologiczne.
- ZIELNIKI uchwała Nr XIX/285/2004 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 4 listopada 2004 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy usługowo – produkcyjnej położonego w Zielnikach gm. Środa Wlkp.
- w dziale II, rozdział IV:

§18. Wszelkie prace remontowo – budowlane prowadzone przy istniejących budynkach, nową zabudowę, wycinki, prace pielęgnacyjne i porządkowe na terenie planu należy konsultować z właściwymi służbami konserwatorskimi.

§19. Ustala się obowiązek uzyskania pozytywnej opinii właściwych służb ochrony konserwatorskiej na podstawie przedłożenia tym służbom:

  - 1) projektu budowlanego i nakazu stosowania rozwiązań formalnych i kolorystycznych na elewacjach przyjętych w projekcie budowlanym przy realizacji zabudowy
  - 2) projektu kolorystyki elewacji i nakazu stosowania rozwiązań formalnych i kolorystycznych na elewacji przyjętych w projekcie elewacji dla istniejącej zabudowy, przy wszelkich działaniach polegających na remoncie i renowacji.
- KOSZUTY uchwała nr XXV/357/05 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 28.04.2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Koszuty
- §3, pkt.7: ochronie konserwatorskiej podlegają:
  - 3) stanowiska archeologiczne
    - a) skupione na terenie oznaczonym na rys. planu nr 1
    - b) występujące w rozproszeniu (rysunek planu nr.1 i 2), których lokalizacja jest orientacyjna, nie oddaje rzeczywistego zasięgu stanowisk pod ziemią.

Podjęcie jakichkolwiek inwestycji związanych z pracami ziemnymi na terenach określonych w lit.a i b musi być uzgadniane z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych.
- na załączniku graficznym oznaczono „stanowiska archeologiczne” oraz „strefa występowania stanowisk archeologicznych”
- ŚRODA WLKP., uchwała XXXI/401/2005 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 27 października 2005 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej z możliwością realizacji usług publicznych i komercyjnych w Środzie Wielkopolskiej w rejonie ulic: Gnieźnieńskiej i Plażowej
- w rozdziale 2, §Wprowadza się następujące zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego:
  1. Projektowana zabudowa winna nawiązywać do tradycyjnych wzorców architektonicznych stosowanych w Środzie Wlkp. W tym celu należy respektować parametry i wskaźniki określone w §10 a ponadto stosować lokalne detale, konwencjonalną kolorystykę i charakterystyczne rozwiązania materiałowe – jasne kolory tynków, znaczący udział drewna, cegły i kamienia naturalnego w płaszczyznach elewacji ogrodzeń.
  2. W zagospodarowaniu działek należy stosować zieleń z przewagą rodzimych gatunków roślin, charakterystyczne dla danego siedliska przyrodniczego. Należy zadbać o jak największą różnorodność i właściwą kompozycję zieleni.
  3. Elementy małej architektury i nawierzchnie stosować w nawiązaniu do lokalnych wzorców i przy zastosowaniu tradycyjnych materiałów.
- ROMANOWO, uchwała nr XXXVII/511/06 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 29 czerwca 2006 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, położonego we wsi Romanowo, gm. Środa Wlkp.
- w dziale II, rozdział 4 §19: w przypadku odkrycia, przy prowadzeniu prac budowlanych, przedmiotu co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem, należy wstrzymać wszelkie prace oraz powiadomić odpowiednie służby ochrony zabytków, zgodnie z przepisami.
- KIJEWO, WŁOSTOWO. uchwała nr VI/84/07 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 26.04.2007 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu działalności gospodarczej położonego w Kijewie i Włostowie
- §2, pkt.8: obejmuje się ochroną stanowiska archeologiczne, dla których w planie podano tylko orientacyjny zasięg ich występowania. Ustala się obowiązek uzgadniania z WWKZ prac ziemnych związanych z zagospodarowaniem lub zabudowaniem terenu celem ustalenia zakresu prac archeologicznych obowiązującego inwestora.
- na załączniku graficznym oznaczono „strefa występowania stanowisk archeologicznych”
- ŚRODA WLKP. uchwała nr XXIII/337/05 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 10 lutego 2005 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w Środzie Wlkp. przy ul. Kazimierza Dzikowskiego
- §2, pkt.7: w rejonie występowania stanowiska archeologicznego podjęcie jakichkolwiek prac budowlanych musi być uzgadniane z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych.

- na załączniku graficznym oznaczono „stanowiska archeologiczne”
- ŚRODA WLKP. uchwała nr XXXI/400/05 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 27 października 2005 r. w sprawie miejscowego plan zagospodarowania przestrzennego obrzeży „Jeziora Średzkiego”
- §2, pkt.7: obejmuje się ochroną stanowiska archeologiczne, dla których w planie podano tylko orientacyjny zasięg ich występowania. Ustala się obowiązek uzgadniania z WWKZ prac ziemnych związanych z zagospodarowaniem lub zabudowaniem terenu celem ustalenia zakresu prac archeologicznych obowiązującego inwestora.
- na załączniku graficznym oznaczono „orientacyjna lokalizacja stanowisk archeologicznych”
- ŚRODA WLKP. uchwała nr XXXI/401/05 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 27 października 2005 r. w sprawie miejscowego plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej z możliwością realizacji usług publicznych i komercyjnych w Środzie Wlkp. w rejonie ul. Gnieźnieńskiej i Plażowej.
- w rozdziale 2,§8: Ustala się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków:
  1. Z uwagi na położenie obszaru opracowania w strefie występowania stanowisk archeologicznych inwestorzy są zobowiązani do:
    - 1) zlecenia stałego nadzoru archeologiczno-konserwatorskiego nad całością prac ziemnych, a w przypadku odkrycia obiektów archeologicznych zobowiązani są do zlecenia ratowniczych badań archeologicznych w celu sporządzenia ewidencji obiektów zabytkowych oraz skróconej dokumentacji naukowej tych partii obiektów, które następnie ulegną bezpowrotnemu zniszczeniu w trakcie prac budowlanych,
    - 2) do nawiązania w trybie pilnym kontaktu z Wydziałem Archeologicznym Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu w celu ustalenia sposobu realizacji warunków konserwatorskich wymienionych w pkt 1
    - 3) z 7-dniowym wyprzedzeniem powiadomienia Wydziału Archeologicznego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu o terminie rozpoczęcia realizacji inwestycji i podanie nazwy (nazwiska) wykonawcy ww. prac archeologicznych
    - 4) w razie przypadkowego odkrycia obiektów archeologicznych przez ekipę budowlaną zabezpieczenia znaleziska i zgłoszenie tego faktu do Wydziału Archeologicznego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Poznaniu.
- na załączniku graficznym oznaczono „stanowiska archeologiczne”
- ŚRODA WLKP. uchwała nr XXXII/418/05 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 24 listopada 2005 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, położonego w Środzie Wlkp. w rejonie ul. Żwirki i Wigury.
  - w dziale II, rozdział 4§19.1: dla ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego ustala się obowiązek uzgadniania z właściwymi służbami ochrony zabytków wszelkich prac ziemnych związanych z zagospodarowaniem lub zabudowaniem terenu celem ustalenia obowiązującego inwestora zakresu prac archeologicznych.
  - ŚRODA WLKP. uchwała nr XXXV/472/06 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 16 marca 2006 r. w sprawie miejscowego plan zagospodarowania przestrzennego Osiedla Piastowskiego oraz przyległych obszarów zieleni publicznych w Środzie Wlkp.
  - w dziale II, rozdziale 4,§18: w przypadku odkrycia, podczas prowadzenia prac budowlanych, przedmiotu co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem, należy wstrzymać wszelkie prace oraz powiadomić odpowiednie służby ochrony zabytków.
  - ŚRODA WLKP. uchwała nr XXXVII/509/06 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 29 czerwca 2006 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w Środzie Wlkp.
  - w dziale II, rozdziale 4,§18.1: przed uzyskaniem pozwolenia na budowę, zakres prac ziemnych wykonywanych podczas realizacji inwestycji wymaga uzgodnienia z właściwymi służbami ochrony zabytków.
  - ŚRODA WLKP. uchwała nr XXXVII/510/06 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 26 czerwca 2006 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu centrum usługowego przy ul. Czerwonego Krzyża w Środzie Wlkp.
  - w dziale II, rozdziale 4,
    - §15: wszelkie prace budowlane należy uzgodnić z właściwymi służbami konserwatorskimi.
    - §16: podczas robót ziemnych, ustala się obowiązek prowadzenia badań archeologicznych. Zakres koniecznych prac archeologicznych określą służby archeologiczne w drodze decyzji przed uzyskaniem pozwolenia na budowę.
  - ŚRODA WLKP. uchwała nr XIII/164/07 Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 29 listopada 2007 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów budownictwa mieszkaniowego, jednorodzinnego w Środzie Wlkp. rejon ul. Topolskiej
  - w dziale II, rozdział 4: w przypadku odkrycia, podczas prowadzenia prac budowlanych, przedmiotu co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem, należy wstrzymać wszelkie prace oraz powiadomić odpowiednie służby ochrony zabytków.
- 4.5. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej
  - Na obszarze gminy znajdują się następujące formy przyrody podlegające ochronie:
    - „Żerkowsko-Czeszewski Park Krajobrazowy” ustanowiony rozporządzeniem Nr 1/94 Wojewody Kaliskiego i Poznańskiego

go z dnia 17 października 1994 r. Obejmuje on tereny o dużych wartościach przyrodniczych, krajobrazowych, naukowo-dydaktycznych i kulturowych. Całość parku obejmuje powierzchnię 15.640 ha. Tylko niewielki, południowo-wschodni fragment gminy należy do tego parku (staw rybny na południe od Winnej Góry)

Obszar Chronionego Krajobrazu „Bagna Średzkie” ustanowiony Uchwałą Rady Miejskiej w Środzie Wlkp. z dnia 20

czerwca 1995 r. (Uchwała Nr XXVII/367/2005 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 23 czerwca 2005 r.). Teren położony między drogą Poznań – Bytom a nasypem kolejki wąskotorowej Środa – Zaniemyśl oraz ul. Łąkową i drogą Środa – Zaniemyśl a ul. Kórnicką. Zakłada się tutaj ochronę wielu gatunków rzadkich ptaków wodnych i błotnych

Pomniki przyrody: w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody znajduje się 12 pojedynczych okazów drzew oraz jedna grupa drzew.

NR REJESTRU WOJ.	MIEJSCOWOŚĆ	OPIS OBIEKTU OBJĘTEGO OCHRONĄ
244/56	Winna Góra	Grupa drzew (7 szt.) Lipa drobnolistna – <i>Tilia cordata</i> Mill.
393	Szlachcin	Platan klonolistny - <i>Platanus acerifolia</i> – od ziemi wyrasta 7 pni
596	Strzeszki	Buk zwyczajny - <i>Fagus sylvatica</i> L. - obwód pnia na wysokości pierścienicy 295cm
1001	Winna Góra	Dąb szypułkowy – <i>Quercus rob.</i> – obwód pnia na wysokości pierścienicy 325cm
1002	Winna Góra	Jesion wyniosły – <i>Fraxinus excelsior</i> L. – obwód pnia na wysokości pierścienicy 282cm
1003	Winna Góra	Jesion wyniosły – <i>Fraxinus excelsior</i> L. – obwód pnia na wysokości pierścienicy 365cm
1004	Winna Góra	Jesion wyniosły – <i>Fraxinus excelsior</i> L. – obwód pnia na wysokości pierścienicy 340cm
1005	Winna Góra	Lipa drobnolistna – <i>Tilia cordata</i> Mill. obwód na wysokości pierścienicy 360cm
1006	Winna Góra	Platan klonolistny - <i>Platanus acerifolia</i> - obwód pnia na wysokości pierścienicy 410cm
1007	Winna Góra	Sosna zwyczajna - <i>Pinus silvestris</i> - obwód pnia na wysokości pierścienicy 460cm
1009	Winna Góra	Wiąz szypułkowy - <i>Ulmus laevis</i> – obwód pnia na wysokości pierścienicy 375cm
1184/00	Winna Góra	Wiąz szypułkowy - <i>Ulmus laevis</i> – obwód pnia na wysokości pierścienicy 330cm
1185/00	Starkówiec Piątkowski	Lipa drobnolistna – <i>Tilia cordata</i> – obwód pnia na wysokości pierścienicy 550cm

Parki dworskie: do rejestru zabytkowych parków wpisano 18 obiektów parkowych

Lasy ochronne: niewielki obszar lasów przy Winnej Górze oraz pas leśny o długości 600 m przecięty szosą Poznań – Jarocin należący do leśnictwa Brodowo zaliczone zostały do lasów ochronnych (masowego wypoczynku).

4.6. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych

Przy sporządzaniu dokumentów planistycznych należy respektować strefy ochrony stanowisk archeologicznych i wynikające z tego zalecenia konserwatorskie. Wiąże się to z również z koniecznością wprowadzenia zapisu zapewniającego prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do tych stref oraz obszarów chronionych tj. układów urbanistycznych, ruralistycznych, zespołów pałacowo-parkowych, cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków:

„Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z WUOZ, który określi warunki realizacji inwestycji.”

Dla ochrony stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje konieczność uwzględniania zakazu prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na terenie w/w stanowisk, a prace porządkowe prowadzone w ich obrębie wymagają uzgodnienia z WWKZ.

5. CELE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;

- e) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- f) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- g) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami

6. KIERUNKI DZIAŁAŃ DLA REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

6.1. Gminna ewidencja zabytków

6.1.1. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków.

- a) sporządzenie gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości objętych wojewódzką ewidencją zabytków, a także jeszcze nierozpoznanych w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w oparciu o program komputerowy dostarczony przez WWKZ
- b) sporządzenie gminnej ewidencji zabytków małej architektury w formie zbioru kart adresowych zabytków w uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w tym także najciekawszych występujących na zabytkowych cmentarzach
- c) określenie stosunków własnościowych i ustalenie szczegółowej lokalizacji z podaniem nr działek geodezyjnych obiektów objętych ewidencją
- d) systematyczne uzupełnianie kart adresowych o uzyskane dane i dokumentację fotograficzną
- e) rozpoznanie i wprowadzanie do ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów
- f) przygotowanie wniosków o wpisanie najciekawszych obiektów do rejestru zabytków
- g) nawiązanie współpracy z powiatowym organem nadzoru budowlanego w celu ustalenia stanu technicznego zinventaryzowanych obiektów
- h) naniesienie wniosków i opinii w sprawie dalszej kwalifikacji obiektów do Gminnej Ewidencji Zabytków
- i) określenie niezbędnych prac rewitalizacyjnych obiektów, określenie szacunkowej wartości ich przeprowadzenia

6.1.2. Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych.

- a) wykonanie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych w formie kart zespołu stanowisk archeologicznych
- b) sporządzenie elektronicznej systematycznie aktualizowanej bazy informacji o stanowiskach archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków i stanowiskach archeologicznych wytypowanych do wpisania do rejestru zabytków zgodnie z informacjami przekazywanymi przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu

- c) uzupełnianie i weryfikowanie istniejącej ewidencji zabytków archeologicznych poprzez: włączanie informacji o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, przeprowadzenie drugiego etapu rozpoznania powierzchniowego obszarów gminy w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski, porównanie badań oraz osiągniętych wyników

6.2. Edukacja i popularyzacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

- a) włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę
- b) organizowanie konkursów na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego
- c) publikacja materiałów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w prasie lokalnej i na stronie internetowej Gminy Środa Wielkopolska
- d) tworzenie stron internetowych na temat zabytków i tradycji
- e) udostępnianie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy
- f) opracowanie mapy zabytków gminy
- g) wspieranie działalności organizacji społecznych, pozarządowych i środowisk zajmujących się ochroną i opieką nad zabytkami
- h) wspieranie rozwoju i wzbogacanie formy działalności Muzeum Ziemi Średzkiej „Dwór w Koszutach” poprzez następujące działania:
  - wprowadzenie elektronicznych baz danych inwentarzy muzealiów, księgozbioru itp.
  - prowadzenie remontów bieżących wewnątrz przeznaczonych na cele ekspozycyjne, a w tym wymiana podłóg w jadalni i pokoju kredensowym, wymiana posadzki w sieni (z wykorzystaniem XVIII to wiecznych płyt kamiennych), odnowienie klatki schodowej, malowanie i tapetowanie pomieszczeń ekspozycyjnych pokoi jadalnego, kredensowego, sieni oraz pokoi pana i pani, a także alkierzy,
  - działania aranżacyjne, zmierzające do poprawy jakości merytorycznej stałej ekspozycji, w tym poszerzenie ekspozycji o pomieszczenie służące do prowadzenia lekcji muzealnych związanych z historią kuchni dworskiej. Działania te powiązane będą z nabywaniem nowych eksponatów drogą kupna, darowizn i depozytów.
  - prace instalatorskie zmierzające do poprawy działania systemów alarmowych oraz infrastruktury technicznej (co i wod.-kan.)
  - prace instalacyjne związane z założeniem oświetlenia elewacji zabytkowego dworu
  - prace ziemne oraz ogrodnicze (nasadzenia i wycinka) prowadzone na terenie zabytkowego parku

- prace konserwacyjne i remontowe budynku kotłowni, a w szczególności prace zmierzające do częściowej zmiany funkcji pomieszczeń (aranżacja garażu w miejscu dawnego składu opału) oraz prace zabezpieczające dekarские, stolarskie i tynkarskie
- prace związane z wymianą siatki ogrodzenia zabytkowego parku
- prace remontowe i konserwatorskie prowadzone w obrębie dworu, a w szczególności remont odtworzeniowy dachu (wymiana więźby i pokrycia dachowego gontu), remont elewacji polegający na wymianie tynków oraz częściowo stolarki okiennej (w alkierzach). Prace przy elewacjach połączone będą z analizą statyki murów obwodowych rezydencji. Remont elewacji zakładać będzie nowe zabezpieczenie cokołu przed namakaniem i wysoleniami oraz na ewentualnym ukazaniu oryginalnego XVIII to wiecznego lica podwaliny budowli
- stała działalność wystawiennicza (wystawa stała oraz wystawy okresowe)
- stała działalność dydaktyczna (lekcje muzealne, warsztaty prowadzone w ramach programu „Makieta Środy” r. 1880)

- stała działalność upowszechniająca kulturę słowa oraz kulturę muzyczną (koncerty i różnego typu spotkania autorskie)
- w ramach promocji placówki zostanie opracowany nowy folder reklamowy Muzeum oraz zostanie utworzona strona internetowa instytucji.

6.3. Udostępnianie zabytków

- a) opracowanie szlaków turystycznych wykorzystujących walory środowiska kulturowego
- b) określenie zasad udostępniania zabytków w celach turystycznych
- c) ustalenie z właścicielami wykazu obiektów udostępnianych w celach turystycznych
- d) opracowanie tablic informacyjnych zamieszczonych na zewnątrz obiektów
- e) oznakowanie obiektów udostępnianych w celach turystycznych zawierających podstawowe dane historyczne o obiekcie
- f) iluminacja najcenniejszych zabytków gminy
- g) zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nie użytkowanych obiektów zabytkowych do nowych funkcji

7. PODZIAŁ NA OBSZARY, PROJEKTY, ZADANIA

	ZADANIA	2008-2009	2010-2011
1.	Gminna ewidencja zabytków nieruchomych	Rozpoczęcie wykonywania kart ewidencyjnych, dokumentacji opisowej i fotograficznej	Kontynuacja prac nad gminną ewidencją zabytków. Rozpoznanie i wprowadzanie do ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów Naniesienie wniosków i opinii w sprawie dalszej kwalifikacji obiektów do Gminnej Ewidencji Zabytków
2.	Gminna ewidencja zabytków małej architektury	Rozpoczęcie wykonywania kart ewidencyjnych, dokumentacji opisowej i fotograficznej	Kontynuacja prac nad gminną ewidencją zabytków. Rozpoznanie i wprowadzanie do ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów
3.	Gminna ewidencja zabytków archeologicznych	Rozpoczęcie wykonywania kart zespołu stanowisk archeologicznych. Rozpoczęcie opracowywania bazy informacji elektronicznej o stanowiskach archeologicznych	Kontynuacja prac związana z wykonaniem k art. Rozpoznanie i wprowadzanie do ewidencji zmian powstałych w wyniku zmiany zagospodarowania terenu stanowisk archeologicznych oraz wyników badań naukowych
4.	Współpraca z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Poznaniu	Prowadzona na bieżąco	Prowadzona na bieżąco

5.	Informacje o środowisku kulturowym gminy	Udostępnianie informacji o zabytkach gminy na stronie internetowej gminy: - umieszczenie programu opieki nad zabytkami na stronie internetowej - wykaz zabytków znajdujących się w rejestrze oraz ewidencji Publikacja materiałów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w prasie lokalnej i na stronie internetowej Gminy Środa Wielkopolska Informacje o zabytkach znajdujących się na terenie Gminy Środa Wielkopolska: - Średzkim Biuletynie Samorządowym na stronie internetowej www.sroda.wlkp.pl - w Biuletynie Informacji Publicznej	Tworzenie stron internetowych na temat zabytków i tradycji Opracowanie mapy zabytków gminy Współpraca z instytucjami wprowadzającymi dodatkowe oznakowania na drogach gminnych, powiatowych i wojewódzkich w celu ułatwienia dojazdu obiektów zabytkowych
6.	Edukacja o regionalnym dziedzictwie kulturowym	Włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę	Włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjach prowadzonych przez gminę Utworzenie ścieżki dydaktycznej na terenie miasta Środa w powiązaniu z Obszarem Chronionego Krajobrazu „Bagna Średzkie” Organizowanie konkursów na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego
7.	Turystyka kulturowa	Opracowanie szlaków turystycznych	Iluminacja najcenniejszych zabytków gminy: Podświetlenie budynku kościoła Parafii Rzymsko- Katolickiej pw. Św. Michała Archanioła w Winnej Górze
8.	Prawna ochrona środowiska kulturowego	Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi Określenie stosunków własnościowych i ustalenie szczegółowej lokalizacji z podaniem nr dziełek geodezyjnych obiektów objętych ewidencją	Określenie zasad i możliwości udzielania pomocy finansowej właścicielom remontującym obiekty zabytkowe (Uchwała Nr XXXV/460/2006 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 16 marca 2006 r. w sprawie zasad i trybu postępowania, udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nie stanowiących własności gminy).
9.	Rozszerzenie zasobu i ochrony środowiska kulturowego gminy	Przygotowanie wniosków o wpisanie najciekawszych obiektów do rejestru zabytków	Określenie niezbędnych prac rewitalizacyjnych obiektów, określenie szacunkowej wartości ich przeprowadzenia
10.	Poprawa stanu zachowania zabytków	Kontrola stanu zachowania obiektów zabytkowych stanowiących własność gminy Nawiązanie współpracy z powiatowym organem nadzoru budowlanego w celu ustalenia stanu technicznego zinventaryzowanych obiektów Dofinansowanie prac rewitalizacyjnych przy obiektach nie będących własnością gminy (Uchwała Nr XXXV/460/2006 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 16 marca 2006 r. w sprawie zasad i trybu postępowania, udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nie stanowiących własności gminy).	Zmiana sposobu użytkowania lub adaptacja nie użytkowanych obiektów zabytkowych do nowych funkcji Dofinansowanie prac rewitalizacyjnych przy obiektach nie będących własnością gminy zabytkowe (Uchwała Nr XXXV/460/2006 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 16 marca 2006 r. w sprawie zasad i trybu postępowania, udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nie stanowiących własności gminy).

11.	Działalność Muzeum Ziemi Średzkiej „Dwór w Koszutach”	Prowadzona na bieżąco	Prowadzona na bieżąco

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI OKREŚLONE PRZEZ GMINĘ

Realizacja gminnego programu może odbywać się poprzez wykorzystanie poszczególnych instrumentów:

Instrumenty prawne:

- a) dokumenty wydawane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych
- b) uchwalanie dokumentów planistycznych z uwzględnieniem zasad ochrony i opieki nad zabytkami
- c) wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków z terenu miasta i gminy, które powinny być objęte ochroną prawną

Instrumenty finansowe:

- a) dotacje
- b) subwencje
- c) dofinansowania
- d) nagrody

Instrumenty społeczne

- a) edukacja kulturowa
- b) informacja
- c) współpraca z organizacjami społecznymi

Instrumenty koordynacji i kontroli:

- a) zespół koordynujący realizację poszczególnych celów gminnego programu
- b) aktualizacja i uzupełnienie bazy danych ewidencji gminnej
- c) dokonanie przeglądu stanu środowiska kulturowego w terenie z udziałem Rady sołectkiej w każdym sołectwie i weryfikacja posiadanych wykazów
- d) nawiązanie współpracy ze Starostwem Powiatowym w Środzie Wielkopolskiej w celu ustalenia właściciela lub użytkownika
- e) dostosowanie przepisów prawa miejscowego

9. MONITORING DZIAŁANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI – FORMA ORGANIZACYJNO-INSTRUCYJONALNA OKREŚLONA PRZEZ GMINĘ

Gminny program został opracowywany na okres 4 lat i stanowi dokument uzupełniający w stosunku do innych aktów planowania. Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami, burmistrz co 2 lata sporządza sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia Radzie Miejskiej oraz przekazuje Generalnemu Kon-

serwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków, w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Miejską.

Odpowiedzialny, za koordynację nad realizacją poszczególnych celów gminnego programu, będzie zespół złożony z:

- Kustosza Muzeum Ziemi Średzkiej „Dwór w Koszutach”, 63-000 Środa Wielkopolska-Jacek Piotrowski
- Koordynatora ds. organizacji pozarządowych-Tomasz Tański
- Zastępcę Naczelnika Wydziału Geodezji i Gospodarki Przestrzennej- Wioletta Szesna

10. NIEKTÓRE ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI OKREŚLONE PRZEZ GMINĘ

a) wynikający z ustawy obowiązek dbania o stan zabytków przez właścicieli i posiadaczy zabytków

b) możliwości dofinansowania z budżetu gminy (poprzez podjęcie stosownych uchwał) prac remontowych prowadzonych przez właścicieli obiektów zabytkowych zlokalizowanych na terenie układu urbanistycznego miasta, lub posiadających indywidualny wpis do rejestru zabytków (w szczególności zabytkowych kościołów)

- Uchwała Nr XXXV/460/2006 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 16 marca 2006 r. w sprawie zasad i trybu postępowania, udzielania i rozliczania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane dla obiektów zabytkowych wpisany

c) Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego / www.mkidn.gov.pl/ w ramach programu operacyjnego „Dziedzictwo Kulturowe” realizowane przez 6 priorytetów:

1. Rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych
2. Rozwój instytucji muzealnych
3. Ochrona dziedzictwa narodowego poza granicami kraju
4. Ochrona zabytków archeologicznych
5. Tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego
6. Ochrona zabytkowych cmentarzy

d) Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków (www.bip-i.pl/public) – dotacje przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków

e) Samorząd Województwa Wielkopolskiego (www.bip.umww.pl) – budżet województwa wielkopolskiego

przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych zarówno jednostkom sektora finansów publicznych jak również pozostałym jednostkom.

f) Fundusz Kościelny (www.mswia.gov.pl) – dotacje udzielane wyłącznie na remonty i konserwacje zabytkowych

obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt. Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących, wyposażenia obiektów sakralnych oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wewnątrz.

g) środki finansowe ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.

3436

UCHWAŁA Nr XXII/330/ RADY MIEJSKIEJ W ŚRODZIE WIELKOPOLSKIEJ

z dnia 27 października 2008 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie powołania Młodzieżowej Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej

Na podstawie art. 5b oraz art. 40 ust. 1 i art. 42 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zmianami) - Rada Miejska w Środzie Wielkopolskiej uchwała, co następuje:

§1. W Statucie Młodzieżowej Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej stanowiącym załącznik do uchwały Nr XI/148/2007 Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej z dnia 27 września 2007 r. w sprawie powołania Młodzieżowej Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej §4 otrzymuje brzmienie:

„§4. Rada liczy maksymalnie 21 osób i jest reprezentacją młodzieży – uczniów średnich szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych zamieszkałych na stałe w gminie Środa Wielkopolska”.

§2. W Ordynacji wyborczej do Młodzieżowej Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej stanowiącej załącznik nr 1 do Statutu Młodzieżowej Rady Miejskiej w Środzie Wielkopolskiej dokonuje się następujących zmian:

1. §2 otrzymuje brzmienie: „§2. Pierwsze wybory do Rady przeprowadzone zostaną nie później niż do końca stycznia 2009 r. ”.

2. §3 otrzymuje brzmienie: „§3. Kadencja Rady trwa dwa lata”.

3. §5 otrzymuje brzmienie: „§5. Rada składa się maksymalnie z 21 radnych wybranych w wyborach tajnych i bezpośrednich”.

4. §8 ust. 5 otrzymuje brzmienie: „§8.5. Decydowanie o odwołaniu, przełożeniu lub nie przeprowadzaniu wyborów w szkole, w której zarejestrowano nie więcej niż trzech kandydatów. Decyzja o nie przeprowadzaniu wyborów w danej szkole równoznaczna jest z uzyskaniem mandatu przez wszystkich zarejestrowanych kandydatów z danej szkoły”.

§3. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Środa Wielkopolska.

§4. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej opublikowania w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący
Rady Miejskiej
(-) mgr Tomasz Pawilcki